

2 תומר דבורה מחולק

2	א לחודש
2	ב לחודש
3	ג לחודש
4	ד לחודש
4	ה לחודש
5	ו לחודש
6	ז לחודש
7	ח לחודש
7	ט לחודש
8	י לחודש
8	יא לחודש
9	יב לחודש
10	יג לחודש
10	יד לחודש
11	טו לחודש
11	טז לחודש
12	יז לחודש
13	יח לחודש
13	יט לחודש
14	כ לחודש
14	כא לחודש
15	כב לחודש
16	כג לחודש
17	כד לחודש
18	כה לחודש
18	כו לחודש

כז לחודש 19

כח לחודש 20

כט לחודש 21

ל לחודש (לחודש מלא) 22

תומר דבורה מחולק

א לחודש

פרק א - [האדם ראוי שיתדמה לקונן]

האדם ראוי שיתדמה לקוננו ואז יהיה בסוד הצורה העליונה צלם ודמות, שאלו ידמה בגופו ולא בפעולות הרי הוא מכזיב הצורה ולאמרו עליו צורה נאה ומעשים כעוירים. שהרי עיקר הצלם והדמות העליון הן פעולותיו, ומה יועיל לו היותו כצורה העליונה דמות תבנית אבריו ובפעולות לא יתדמה לקוננו. לפיכך ראוי שיתדמה אל פעולות הפתח שהן י"ג מדות של רחמים עליונות. ודמויות בסוד הפסוקים (מיכה ז, יח) מי אל כמוך. לשוב ירחמנו. תתן אמת. אם כן ראוי שתמצאנה בו י"ג מדות אלו.

ועכשו נפרש אותן הפעולות י"ג שראוי שתהיינה בו:

הא' - מי אל כמוך

מורה על היות הקדוש ברוך הוא מלך נעלב, סובל עלבון מה שלא יכילהו רעיון. הרי אין דבר נסתר מהשגחתו בלי ספק, ועוד אין רגע שלא יהיה האדם נאון ומתקיים מכח עליון השופע עליו, והרי תמצא שפעולתם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע קיומו ותנועת אבריו, עם היות שהאדם חטא בפח ההוא לא מנעו ממנו כלל אלא סובל הקדוש ברוך הוא עלבון כזה להיות משפיע בו פח תנועות אבריו, והוא מוציא אותו פח באותו רגע בחטא ועון ומכעים והקדוש ברוך הוא סובל. ולא תאמר שאינו יכול למנוע ממנו הטוב ההוא ח"ו שהרי בכחו ברגע כמימרא ליבש ידיו ורגליו כעין שעשה לירבעם, ועם כל זאת שהפח בידו להחזיר הפח הנשפע ההוא והיה לו לומר כיון שאתה חטא נגדי תחטא בשלך לא בשלי, לא מפני זה מנע טובו מן האדם אלא סבל עלבון, והשפיע הפח והטיב לאדם טובו. הרי זה עלבון וסבלנות מה שלא יספר ועל זה קוראים מלאכי השרת להקדוש ברוך הוא מלך עלוב והינו אומרם מי אל כמוך, אתה אל בעל חסד המטיב, אל בעל פח לנקם ולאסוף את שלך, ועם כל זאת אתה סובל ונעלב עד לשוב בתשובה. הרי זו מדה שצריך האדם להתנהג בה רצוני הסבלנות וכן היותו נעלב אפלו למדרגה זו ועם כל זאת לא יאסוף טובתו מן המקבל:

ב לחודש

הב' - נושא עון

והרי זה גדול מהקדם שהרי לא יעשה האדם עון שלא יברא משחית כדתנו העובר עברה אחת קנה לו קטגור אחד והרי אותו קטגור עומד לפני הקדוש ברוך הוא ואומר פלוני עשאי, ואין בריה מתקימת בעולם אלא בשפיעו של הקדוש ברוך הוא והרי המשחית הזה עומד לפניו ובמה מתקיים, הדין נותן שאימר הקדוש ברוך הוא איני זן משחיתים לך אצל מי שעשאו ויתפרנס ממנו והיה המשחית יורד מיד ונוטל

נשמתו או כורתו או נענש עליו כפי ענישו עד שיתבטל המשחית ההוא, ואין הקדוש ברוך הוא עושה כן אלא נושא וסובל העין וכמו שהוא צן העולם כלו צן ומפרנס המשחית הזה עד שיהיה אחד משלשה דברים, או שישוב החוטא בתשובה ויכלהו ויבטלהו בסגפיו, או יבטלהו שופט צדק ב'סורים ומיתה, או ילך בגיהנם ושם יפרע חובו. והינו שאמר קין גדול עוני מנשווא ופרשו חז"ל כל העולם פלו אתה סובל ירצה צן ומפרנס, ועוני כבד שאין אתה יכול לסובלו פרוש לפרנסו עד שאשוב ואתקן, אם פן הרי זה מדת סבלנות גדולה שציון ומפרנס בריה רעה שברא החוטא עד שישוב.

למד האדם כמה צריך שיהיה סבלן לסבל על חברו ורעותיו שהריע עד שעור פזה שעדן רעתו קימת, שחטא נגדו והוא יסבל עד יתקן חברו או עד שיתבטל מאליו וכיצא:

הג' - ועובר על פשע

זו מדה גדולה שהרי אין המחילה על ידי שליח אלא על ידו ממש של הקדוש ברוך הוא פדכתיב (תהלים קל, ד) כי עמך הסליחה וגו' ומה היא הסליחה שהוא רוחץ העון פדכתיב (ישעיה ד, ד) אם רחץ אדני את צאת בנות ציון וגו' וכן פתיב (יחזקאל לו, כה) וזרקותי עליכם מים טהורים וגו' והיינו ועובר על פשע שולח מימי רחיצה ועובד ורוחץ הפשע.

והנה ממש פדמות זה צריך להיות האדם שלא יאמר וכי אני מתקן מה שפלוגי חטא או השחית, לא יאמר פן שהרי האדם חטא והקדוש ברוך הוא בעצמו שלא על ידי שליח מתקן את מענת ורוחץ צאת עונו.

ומכאן יתבייש האדם לשוב לחטא שהרי המלך בעצמו רוחץ לכלוך בגדיו:

ג לחודש

הד' - לשארית נחלתו

הנה הקדוש ברוך הוא מתנהג עם ישראל בדרך זה לומר מה אעשה לישראל והם קרובי שאר בשור יש לי עמקה שהם בת זוג להקדוש ברוך הוא וקורא לה בתי, אחותי, אחי. פדפרשו ז"ל וכתוב ישראל עם קרובו ממש קרבה יש לו עמקה ובניו הם. והינו לשארית נחלתו לשון שאר בשור וסוף סוף הם נחלתו. ומה אמר, אם אענישם הרי הפאב עלי פדכתיב (ישעיה סג, ט) בכל צרתם לו צר. פתיב ב'אלף' לומר שצערם מגיע לפלא העליון וכל שפן לדי פרוצופין שבהן עיקר ההנהגה וקרין ב'ואו' לו צר. וכתוב (שפטים, ז) ותקצר נפשי בעמל ישראל לפי שאינו סובל צערם וקלונם מפני שהם שארית נחלתו.

פן האדם עם חברו פל ישראל הם שאר בשור אלו עם אלו מפני שהנשמות פלולות יחד יש בזה חלק זה ובזה חלק זה, ולכן אינו דומה מרבים העושים את המצות וכ"ז מפני פללותם, ולכן פרושו רבותינו זכרונם לברכה על הנמנה מעשרה ראשונים בבית הפנסת אפלו מאה באים אחריו מקבל שטר פנגד פלם, מאה ממש פמשמעו, מפני שהעשרה הם פלולים אלו באלו הרי הם עשרה פעמים עשרה מאה וכל אחד מהם פלול ממאה אם פן אפלו יבואו מאה הוא יש לו שטר מאה, וכן מטעם זה ישראל ערבים זה לזה מפני שמש יש בכל אחד חלק אחד מחברו וכשחוטא האחד פוגם את עצמו ופוגם חלק אשר לחברו בו, נמצא מצד החלק ההוא חברו ערב עליו. אם פן הם שאר זה עם זה ולכן ראוי לאדם להיותו חפץ בטובתו של חברו ועינו טובה על טובת חברו וכבודו יהיה חביב עליו כשלו שהרי הוא הוא ממש, ומטעם זה נצטוינו (ויקרא, ט) ואתבת לרעה כמוך וראוי שירצה בכשרות חברו ולא ידבר בגנותו פלל ולא ירצה בו פדרך שאין

הקדוש ברוך הוא רוצה בגנותנו ולא בצערנו מטעם הקרבה, אף הוא לא ירצה בגנות חברו ולא בצערו ולא בקלקולו וירע לו ממנו כאלו הוא ממש היה שרוי באותו צער או באותו טובה:

ד לחודש

הה' - לא החזיק לעד אפו

זו מדה אחרת שאפלו שהאדם מחזיק בחטא אין הקדוש ברוך הוא מחזיק אף, ואם מחזיק לא לעד אלא יבטל פעם אפלו שלא ישוב האדם, כמו שמצינו בימי ירבעם בן יואש שהחזיר הקדוש ברוך הוא גבול ישראל והם היו עובדים עגלים ורחם עליהם ולא שבו אם פן למה רחם, בשביל מדה זו שלא החזיק לעד אפו אדרבא מחליש אפו עם היות שעדין החטא קיים אינו מעניש אלא מצפה ומרחם אולי ישובו, והינו כי לא לנצח אריב ולא לעולם אטור אלא הקדוש ברוך הוא מתנהג ברכות ובקשות הכל לטובת ישראל.

וזו מדה ראויה לאדם להתנהג בה על חברו אפלו שהוא רשאי להוכיח ביסורים את חברו או את בניו והם מתיסרים לא מפני זה ירבה תוכחתו ולא יחזיק פעם אפלו שפעם אלא יבטלנו ולא יחזיק לעד אפו, גם אם אף הוא המתיר לאדם כעין שפרשו כי תראה חמור שנאמר וגו' ופרשו מה היא השנאה הזאת שראתה אותו עובר עברה והוא יחיד אינו יכול להעיד וישנא אותו על דבר עברה ואפלו הכי אמרה תורה עזב תעזב עמו שבוק ית דבלבן אלא מצוה לקרב אותו באהבה אולי יועיל בדרך זו והינו ממש מדה זו לא החזיק לעד אפו:

הו' - כי חפץ חסד הוא

הלא כבר פרשנו במקומו שיש בהיכל ידוע מלאכים ממנים לקבל גמילות חסד שאדם עושה בעולם הזה, וכאשר מדת הדין מקטרקת על ישראל, מיד אתם המלאכים מראים החסד ההוא והקדוש ברוך הוא מרחם על ישראל מפני שהוא חפץ בחסד, ועם היות שהם חייבים אם הם גומלים חסד זה לזה - מרחם עליהם, וכמו שהיה בזמן החרבן שנאמר לגבריאל (יחזקאל י, ב) בא אל בינות לגלגל וגו' כי הוא שר הדין והגבורה ונתן לו רשות לקבל כחות הדין בינות לגלגל מתחת לכרובים מאש המזבח דהינו דין גבורת המלכות והיה הדין מתחזק עד שבקש לכלות את הכל לקעקע ביצתן של ישראל מפני שנתחייבו פליה וכתוב (שם, ח) וירא לכרובים תבנית יד אדם תחת פנפיהם והינו שאמר הקדוש ברוך הוא לגבריאל הם גומלים חסדים אלו עם אלו ואף אם הם חייבים נצולו והיה להם שארית. והטעם מפני מדה זו כי חפץ חסד הוא רוצה במה שישאיר גומלים חסד ואותו צד מזכיר להם עם היות שאינם פשרים בצד אחר.

אם פן בסדר זו ראוי לאדם להתנהג אף אם ראה שאדם עושה לו רע ומכעיסו אם יש בו צד טובה שמטיב לאחרים או מדה טובה שמתנהג כשורה יספיק לו צד זה לבטל פעם מעליו וירצה לבו עמו ויחפץ חסד ויאמר די לי בטובה זו שיש לו וכל שפן באשתו כדפרשו רבותינו זכרונם לברכה (במות סג, א) דיינו שמגדלות את בנינו ומצילות אותנו מן החטא, כן יאמר על כל אדם די לי בטובה פלונית שעשה לי או שעשה עם פלוני או מדה טובה פלונית שיש לו יהיה חפץ חסד:

ה לחודש

הז' - ישוב ירחמנו

הנה אין הקדוש ברוך הוא מתנהג כמדת בשר ודם שאם הכעיסו חברו כשהוא מתרצה עמו מתרצה מעט לא פאהבה הקודמת. אבל אם חטא אדם ועשה תשובה, מעלתו יותר גדולה עם הקדוש ברוך הוא, והינו

בְּרָכוֹת לַד': "בְּמָקוֹם שֶׁבַעֲלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִין לַעֲמוֹד". וְהִטַּעַם כַּדְּפָרְשׁוֹ בְּפֶרֶק הַבּוֹנָה (לְפָנֵינוּ הוּא בְּמִנְחוֹת כּט:). בְּעֵינֵינוּ הַ לְמָה הִיא עֲשׂוּיָה כְּאֲכֹסְדָרָא שְׁכַל הַרוּצָה לְצִאת מַעוֹלָמוּ יֵצֵא, פְּרוּשׁ הָעוֹלָם נִבְרָא בַּה' וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָא הָעוֹלָם פְּתוּחַ לְצַד הָרַע וְהַחֲטָא לְרוּחָה אֵין צַד שְׂאֵין חָמֵר וַיֵּצֵר הָרַע וּפְגָם כְּמִין אֲכֹסְדָרָא, אֵינוּ בַעַל גְּדָרִים אֲלָא פְרָצָה גְדוֹלָה פְּרוּצָה לְצַד הָרַע לְצַד מְטָה כָּל מִי שִׁירָצָה לְצִאת מַעוֹלָמוּ כְּמָה פְתִיחִין לוֹ לֹא יִפְנֶה לְצַד שְׂלֵא יִמְצָא צַד חֲטָא וְעוֹן לְכַנְס אֵל הַחֲצוֹנִים, וְהִיא פְתוּחָה מְלִמְעַלָּה שְׂאֵם יָשֵׁב יִקְבְּלוּהוּ. וְהַקְשׁוּ וְלִהְדְרוּהוּ בְּהַאי, לֹא מִסְתַּיְעָא מְלִתָּא, רְצוּ בְּזָה שֶׁהַשֵּׁב בְּתְשׁוּבָה לֹא יִסְפִּיק לוֹ שִׁיְהִיָּה נִגְדֵר בְּעוֹן כְּגֵדֵר הַצְדִיקִים מְפַנֵּי שֶׁהַצְדִיקִים שְׂלֵא חֲטָאוּ גְדֵר מְעַט יִסְפִּיק אֲלֵיהֶם אָמְנָם הַחוּטָא שְׁחָטָא וְשֵׁב לֹא יִסְפִּיק לוֹ גְדֵר מְעַט אֲלָא צְרִיךְ לְהַגְדִיר עֲצָמוּ כְּמָה גְדָרִים קְשִׁים מְפַנֵּי שְׂאֵתוּ גְדֵר הַמְעַט כְּבֵר נִפְרָץ פְּעַם אַחַת אִם יִתְקַרֵב שָׁם בְּקַל יִפְתָּהוּ יֵצְרוּ אֲלָא צְרִיךְ לְהִתְרַחֵק הַרְחֵק גְדוֹל מְאֹד, וְלָזָה לֹא יִכְנַס דְרָךְ פְּתַח הָאֲכֹסְדָרָה שֶׁהַפְרָצָה שָׁם אֲלָא יִתְעַלָּה וְיִכְנַס דְרָךְ פְּתַח צַר וַיַּעֲשֶׂה כְּמָה צְרוּת וְסִגוּפִים לַעֲצָמוּ וְיִסְתֵּם הַפְרָצוֹת.

וּמִטַּעַם זֶה בְּמָקוֹם שֶׁבַעֲלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים וְכוּ' מְפַנֵּי שְׂלֵא נִכְנְסוּ דְרָךְ פְּתַח הַצְדִיקִים כְּדִי שִׁיְהִיו עִם הַצְדִיקִים, אֲלָא נִצְטַעְרוּ וְעָלוּ דְרָךְ פְּתַח הָעֲלִיוֹן וְסִגְפוּ עֲצָמוּ וְנִבְדְּלוּ מִן הַחֲטָא יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִן הַצְדִיקִים לְכַן עָלוּ וְעָמְדוּ בְּמִדְרָגָה ה' הִיכַל חֲמִישִׁי שֶׁבְּגֵן עֵדֶן דְּהֵינּוּ גַג הַה"א וְצְדִיקִים בְּפְתַח הַה"א בְּכַנְיִסַת הָאֲכֹסְדָרָא וְלָזָה כְּאֲשֶׁר הָאָדָם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה דְּהֵינּוּ תְּשׁוּבָה ה' אֵל מְקַמָּה, וְיִחְזִיר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁכִינְתוֹ עָלָיו אֵינוּ שֵׁב כְּאֵהָבָה הָרֵאשׁוֹנָה בְּלִבָּד, אֲלָא יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְהֵינּוּ "יָשׁוּב יִרְחַמְנוּ" שִׁיּוֹסִיף רַחֲמִים לְיִשְׂרָאֵל וְיִתְקַנְּם וְיִקְרְבֵם יוֹתֵר.

וְכֹךְ הָאָדָם צְרִיךְ לְהִתְנַהֵג עִם חֲבֵרוֹ לֹא יִהְיֶה נוֹטֵר אֵיבָה מִהַכְּעַס הַקּוֹדֵם אֲלָא כְּשִׂירָאָה שְׁחִבְרוּ מִבְּקִשׁ אֲהַבְתוּ יִהְיֶה לוֹ בְּמִדְרָגַת רַחֲמִים וְאֵהָבָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר מְקֻדָּם וְיֵאמַר הָרִי הוּא לִי כְּבַעֲלִי תְּשׁוּבָה שְׂאֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמוֹד אֲצֵלָם וְיִקְרְבוּהוּ תַכְלִית קְרִיבָה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁמְקַרֵב אֶתְּם שְׂהֵם צְדִיקִים גְּמוּרִים עִמוּ שְׂלֵא חֲטָאוּ אֲצֵלוֹ:

ו לחודש

הח' - יכבש עונותינו

הָרִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִדָּה זוֹ וְהִיא סוּד כְּבִישַׁת הָעוֹן. כִּי הִנֵּה הַמְצוֹת הִיא כְּפִרְחַת עֲלִתָּה נִצָּה וּבִקְעָה וְעוֹלָה עַד אֵין תַּכְלִית לְכַנְס לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ אָמְנָם הָעוֹנוֹת אֵין לָהֶם כְּנִיסָה שָׁם ח"ו אֲלָא כְּבִשָׁם שְׂלֵא יִכְנַסוּ כְּדִכְתִּיב (תְּהִלִּים ה, ה) "לֹא יִגְרָךְ רַע" - לֹא יִגְוֵר בְּמִגְוָרָךְ רַע אִם כֵּן אֵין הָעוֹן נִכְנַס פְּנִימָה. וּמִטַּעַם זֶה "שֹׁכֵר מִצְוָה בְּהַאי עֲלָמָא לִיכָא" (קְדוּשִׁין לט.) מְפַנֵּי שְׂהֵם לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ וְהַאי: יִתֵּן לוֹ מִמָּה שֶׁלְּפָנָיו שֹׁכֵר רוּחָנִי בְּעוֹלָם גְּשָׁמִי וְהָרִי כָּל הָעוֹלָם אֵינוּ כְּדָאִי לְמִצְוָה אַחַת וְלִקְוֹרַת רוּחַ אֲשֶׁר לְפָנָיו. וּמִטַּעַם זֶה לֹא יִקַּח שִׁחַד שֶׁל מִצְוֹת, הַמְשָׁל בְּזָה, אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר עֲשֶׂה אַרְבַּעִים מִצְוֹת וְעֲשֶׂה עֲבֵרוֹת נִשְׂאָרוֹ שְׁלִשִׁים מִצְוֹת וְיִלְכוּ עֲשֶׂה בְּעֲשֶׂר חֵס וְשָׁלוֹם אֲלָא אִפְלוּ צְדִיק גְּמוּר וְעֲשֶׂה עֲבֵרָה אַחַת דּוֹמָה לְפָנָיו כְּאֵלוֹ שְׂרָף אֶת הַתּוֹרָה עַד שִׁירָצָה חֲבוּ וְאַחַר כֵּן יִקְבַּל שֹׁכֵר כָּל מִצְוֹתָיו. וְזֶה חֲסֵד גְדוֹל שֶׁעוֹשֶׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם הַצְדִיקִים שְׂאֵינוּ מְנַכָּה מְפַנֵּי שֶׁהַמְצוֹת חֲשׂוּבוֹת מְאֹד וּמִתְעַלּוֹת עַד לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ, וְהַאי: נִפְּהָ מִהֵן בְּשִׁבִיל הָעֲבֵרוֹת כִּי שֹׁכֵר הָעֲבֵרָה הוּא מַחֲלֵק הַגִּיהֵנָם - מִהַנְּבִזָּה, וְהַמְצוֹת שֹׁכְרֵן מִהַנְּכַבֵּד זֵיו שְׁכִינָה, הַאי: נִפְּהָ אֵלוֹ בְּצַד אֵלוֹ אֲלָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹבֵה חוֹב הָעֲבֵרוֹת וּמְשַׁפֵּיר שֹׁכֵר כָּל הַמְצוֹת. וְהֵינּוּ יִכְבֹּשׁ עוֹנוֹתֵינוּ שְׂאֵין הָעוֹנוֹת מִתְגַּבְּרִים לְפָנָיו כְּמִצְוֹת אֲלָא כּוֹבֵשׁ אֶתְּם שְׂלֵא יִתְעַלּוּ וְלֹא יִכְנַסוּ עִם הַיּוֹת שֶׁהוּא מְשַׁגֵּחַ עַל

דַּרְכֵי אִישׁ הַטּוֹב וְהָרַע עִם כָּל זֶה הַטּוֹב אֵינוֹ כּוֹבֵשׁ אֶלָּא פּוֹרֵחַ וְעוֹלָה עַד לְמָאֵד וְנִכְלָל מִצְוָה בְּמִצְוָה וְנִבְנָה מִמּוֹנוּ בְּנֵי וּלְבוּשׁ נִכְבָּד וְעוֹנוֹת אֵין לָהֶם סִגְלָה זֹ אֶלָּא כּוֹבֵשׁ אַתֶּם שְׁלֵא יַעֲלִיחוּ הַצְּלָחָה זֹ וְלֹא יִכְנָסוּ פְּנִימָה.

אָף מִדָּה זֹ צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְנַהֵג בַּה שְׁלֵא יִכְבֹּשׁ טוֹבַת חֲבֵרוֹ וַיִּזְכּוֹר רְעֵתוֹ שֶׁגִּמְלָהּוּ אֶלָּא אֲדַרְבֵּה יִכְבֹּשׁ הָרַע וַיִּשְׁפַּחְהוּ וַיִּזְנִיחְהוּ וְלֹא יִגְדֹר בְּמַגִּירוֹ רַע וְתַהֲיֶה הַטּוֹבָה סְדוּרָה תָּמִיד לְפָנָיו וַיִּזְכּוֹר לוֹ הַטּוֹבָה וַיִּגְבִּיר לוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה לוֹ וְלֹא יִנְכָּה בְּלִבּוֹ וַיֹּאמֶר אִם עָשָׂה לִי טוֹבָה הֲרִי עָשָׂה לִי רָעָה וַיִּשְׁפַּח הַטּוֹבָה לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן אֶלָּא בְּרָעָה יִתְרַצֶּה כָּל דֶּרֶךְ רָצוֹי שֶׁיִּיכַל וְהַטּוֹבָה אֶל יִזְנִיחָה לְעוֹלָם מִבֵּין עֵינָיו וַיַּעֲלִים עֵינָיו מִן הָרָעָה כָּל מָה שֶׁיִּיכַל כְּדָרֶךְ שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹבֵשׁ עוֹנוֹת כְּדַפְרֵשׁתִּי:

ז לחודש

הט' - ותשליך במצלות ים כל חטאותם

זֹ מִדָּה טוֹבָה לְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהֲרִי יִשְׂרָאֵל חֲטָאוּ מִסֶּרֶם בְּיַד פְּרָעָה וְשָׁבוּ בְּתַשׁוּבָה לְמָה יַעֲנִישׁ פְּרָעָה וְכֵן סִנְחָרִיב וְכֵן הֶמָן וְדוּמִיָּהֶם אֵין הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְנַחֵם בְּלִבָּד לֹא מֵרַע שָׁבוּ בְּתַשׁוּבָה אִם כֵּן לֹא יִהְיֶה לָהֶם עוֹד רָעָה אִם כֵּן יִסְתַּלַּק הֶמָן מֵעֲלֵיהֶם אוֹ פְּרָעָה אוֹ סִנְחָרִיב זֶה לֹא יִסְפִּיק אֶלָּא יָשׁוּב עֲמַל הֶמָן עַל רֹאשׁוֹ וְכֵן פְּרָעָה וְכֵן סִנְחָרִיב וְהַטַּעַם לְהִנְהִיגָה זֹ הִיא בְּסוּד (וַיִּקְרָא טז, כב): "וַיִּנְשֵׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עוֹנֹתֶם אֶל אֲרֶץ גְּזָרָה" וּפְרוּשׁוֹ שֶׁהַשְּׁעִיר נוֹשֵׂא עוֹנוֹת מִמֶּשׁ, וְזֶה קָשָׁה מְאֹד וְכִי יִשְׂרָאֵל חֲטָאוּ וְהַשְּׁעִיר נוֹשֵׂא. אֶלָּא הַמִּדָּה הִיא כֶּף הָאָדָם מִתְנַדָּה וְכִנְתוֹ בְּיָדָיו לְקַבֵּל עָלָיו טְהוּרָה כְּעֵנֶן שֶׁאֵמֵר דָּוִד (תְּהִלִּים נא, ד): "הֲרִב כְּבִסְנֵי מַעֲוִנֵי" וְכֵן הוּא אֲמַרְנוּ "מְרוֹךְ בְּרַחֲמֵי הַרְבִּים" אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל אֶלָּא שֶׁיִּהְיֶה יִסּוּרִים קָלִים שְׁלֵא יִהְיֶה בָהֶם בְּטוֹל תּוֹרָה. וְזֶה שְׂאוֹמְרִים "אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יִסּוּרִים רָעִים" וְכֵן הוּא מְכַוֵּן בְּהִיוֹתוֹ אוֹמֵר "וְאַתָּה צְדִיק עַל כָּל הַבָּא עָלַי" מִמֶּשׁ הוּא מְקַבֵּל יִסּוּרִים בְּסִבָּר פְּנִים יְפוֹת לְהִתְכַּפֵּר מִפְּנֵי שֶׁיִּישׁ עוֹנוֹת שֶׁיִּסּוּרִים מְמַרְקִים אוֹ מִיִּתָּה מְמַרְקֶת. וְכֵן הִיא הַמִּדָּה מִיַּד שֶׁאֵה מִתְנַדָּה בְּתַפְלָתוֹ וּפְרָשׁוֹ בְּזֶהר בְּפִרְשֵׁת פְּקוּדֵי (דף רסב): שֶׁהוּא חִלַּק סְמָא"ל כְּעֵין הַשְּׁעִיר, מֵהוּ חִלְקוֹ שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עָלָיו יִסּוּרִים וּמִיַּד מִזְדַּמֵּן שֶׁם סְמָא"ל וְהוֹלֵךְ וְגוֹבֵה חוּבוֹ וְהֲרִי נוֹשֵׂא הַשְּׁעִיר הָעוֹנוֹת שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת לְגִבּוֹת חוּבוֹ וַיִּשְׂרָאֵל מִתְטַהֲרִים וְהִנֵּה הַכֹּל יִתְגַּלְגַּל עַל סְמָא"ל, וְהַטַּעַם שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עַל עוֹלָמוֹ שֶׁכָּל מִי שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵּן יִתְבַּטֵּל, וְזֶה טַעַם "וְאַתָּה הַבְּהֵמָה תִּתְהַרְגוּ" (וַיִּקְרָא כ, טו) וְכֵן הָאָבִן שֶׁל מִצְוֹת הַנְּסֻקְלִין וְהַסִּיף שֶׁל מִצְוֹת הַנְּהַרְגִין טְעוּנֵין קְבוּרָה (סִנְהֶדְרִין מה): לְבַטֵּל מִצִּיאוֹתָם וְכַחֵם אַחַר שֶׁיִּגְמֹר דִּינָם.

וְהֲרִי בְּזֶה מִמֶּשׁ סוּד הַצֶּלֶם שֶׁל נְבוּכַדְנֶאֶצַּר נִמְסְרוֹ יִשְׂרָאֵל בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל "רִישָׁא דִּי דְהָבָא" (דְּנִיָּאל ב, לב) נִכְנַע הוּא רִישָׁא וְנִמְסְרוֹ בְּיַד פְּרִס שֶׁהוּן "חֲדוּהִי וְדַרְעוּהִי דִּי כֶּסֶף" וְכֵן נִדְחוּ אֵלָּו מִפְּנֵי אֵלָּו עַד שֶׁיִּרְדּוּ יִשְׂרָאֵל לְ"רִגְלוּהִי מִנְהוֹן דִּי פְּרָזֶל וּמִנְהוֹן דִּי חֶסֶף" (שָׁם, לג) וּמָה יִהְיֶה תְּכֵלִית הַטּוֹב בְּסוּף הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲמִידֵם וְעוֹשֶׂה בָהֶם דִּין כְּדִכְתִּיב (דְּבָרִים לב, כג): "חֲצִי אֲכַלָּה בָּם" חֲצִי כָּלִים וַיִּשְׂרָאֵל אֵינָם כָּלִים "בְּאֲדִין דְּקוּ כְּחֲדָא דְהָבָא כְּסַפָּא וּנְחָשָׁא וְכוּ" (שָׁם, לה) הִנֵּה בְּהִתְחַלָּה כְּתִיב (שָׁם, לד) "וּמִחַת לְצַלְמָא עַל רִגְלוּהִי" אֵין מִכָּל הַצֶּלֶם אֶלָּא רִגְלָיו שֶׁכְּבָר נִתְבַּטֵּל כָּחֶם וְעִבְרוּ רֹאשׁ וְדַרְעוּהִי וּמַעוּהִי וְעַם כָּל זֶה בְּסוּף דְּקוּ כְּחֲדָא, עֲתִיד הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִיד סְמָא"ל וְהַרְשָׁעִים עוֹשֵׂי מַעֲשָׂיו וּפְעֻלוֹתָיו וַיַּעֲשֶׂה בָהֶם הַדִּין. וְהֵינּוּ "וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל חֲטָאוֹתָם", יִרְצָה הַשְּׁלִיךְ כַּח הַדִּין לְהַפִּיל עַל יְדֵי אֵלָּו שֶׁהֵם מִצְלוֹת יָם "וְהַרְשָׁעִים כְּפִים נִגְרָשׁ כִּי הַשִּׁקֵּט לֹא יוֹכַל וַיִּגְרָשׁוּ מִימֵיו רְפֵשׁ וְטִיט" (יִשְׁעִיָּה נז, כ) אֵלָּו הֵם הָעוֹשִׂים דִּין בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיִּשׁוּב אַחַר כֶּף כָּל גְּמוּלָם בְּרֹאשָׁם, וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁאֲחַר שֶׁיִּשְׂרָאֵל קִבְּלוּ הַדִּין הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְנַחֵם אֶפְלוֹ עַל מָה שֶׁקָּדַם וְתוֹבַע עַלְבּוֹנָם וְלֹא דִּי אֶלָּא "אֲנִי קִצַּפְתִּי מַעַט וְהִמָּה עֲזָרוּ לְרָעָה" (זְכַרְיָה א, טו).

גם במדה זו צריך להתנהג האדם עם חברו, אפלו שיהיה רשע מדכא ביסורין אל ישנאהו שאחר שנקלה הרי הוא פאחיד (מכות כג.) ויקרב המרודים והנענשים וירחם עליהם ואדרבה יצילם מיד אויב ואל יאמר עונו גרם לו אלא ירחמהו במדה זו כדפרשתי:

ח לחודש

ה' - תתן אמת ליעקב

מדה זו היא, שיש בישראל מעלה, אתם הבינוניים שאינם יודעים להתנהג לפנים משורת הדין והם נקראים יעקב מפני שאינם מתנהגים אלא עם הנהגות אמתיות גם הקדוש ברוך הוא יש לו מדת אמת שהוא על צד מציאות המשפט הישר, ואלו הם המתנהגים בעולם בישר והקדוש ברוך הוא מתנהג עמהם באמת מרחם עליהם על צד הישר והמשפט.

גם כן האדם צריך להתנהג עם חברו על צד הישר והאמת בלי להטות משפט חברו לרחם עליו באמת כמו שהשם יתברך מרחם על הבריות הבינוניים במדת אמת לתקן אתם:

ה"א - חסד לאברהם

הם המתנהגים בעולם לפנים משורת הדין כאברהם אבינו גם הקדוש ברוך הוא מתנהג עמהם לפנים משורת הדין, אינו מעמיד עמהם הדין על תוקפו אף לא כדרך הישר אלא נכנס עמהם לפנים מן הישר כמו שהם מתנהגים, והינו "חסד לאברהם" הקדוש ברוך הוא מתנהג במדת חסד עם אתם שהם כמו אברהם בהתנהגות.

גם האדם עם היותו שפעם כל אדם יהיה מתנהג בצדק ובישר ובמשפט, עם הטובים והחסידים תהיה הנהגתו לפנים משורת הדין. ואם לשאר האדם היה סבלן קצת לאלו יותר ויותר, וירחם עליהם לפנים עמהם לפנים משורת הדין שהוא מתנהג בה עם שאר האדם וצריך שיהיו אלו חשובים לפניו מאד מאד וחביבים לו והם יהיו מאנשי חברתו:

ט לחודש

ה"ב - אשר נשבעת לאבתינו

יש בני אדם שאינם הגונים והקדוש ברוך הוא מרחם על כלם ופרשו בגמרא (ברכות ז.) "וחנתי את אשר אחן" (שמות לג, ט) אמר הקדוש ברוך הוא אוצר זה לאותם שאינם הגונים יש אוצר חנונים שהקדוש ברוך הוא הוא חונן ונותן להם מתנת חנם לפי שאמר הקדוש ברוך הוא הרי יש להם זכות אבות, אני נשבעתי לאבות אם כן עם היות שאינם הגונים יזכו בשביל שהם מזרע האבות שנשבעתי להם לפיכך אנהילם ואנהיגם עד שיתקנו.

וכן יהיה האדם אף אם יפגע ברשעים אל יתאכזר כנגדם או יחרפם וכיזא, אלא ירחם עליהם, ויאמר סוף סוף הם בני אברהם יצחק ויעקב, אם הם אינם פשרים, אבותיהם פשרים והגונים, והמבזה הבנים מבזה האבות, אין רצוני שיתבזה אבותיהם על ידי, ומכסה עלבונם ומתקנם כפי כחו.

ה"ג - מימי קדם

הרי מדה שיש להקדוש ברוך הוא עם ישראל כשתמה זכות וכיצא מה יעשה והרי הם מצד עצמם אינם הגונים, פתיב (רמיה ב, ב): "זכרתי לך חסד נעוריה אהבת כלולתיך" ממש זוכר הקדוש ברוך הוא ימי קדמונים, אהבה שהיה מקדם ומרחם על ישראל ובזה יזכיר להם כל המצות שעשו מיום שנולדו וכל מדות טובות שהקדוש ברוך הוא מנהיג בהם עולמו ומפלם עושה סגלה לרחם בשבילם, והרי זו המדה כוללת כל המדות כלם כדפרשו באדרא (זהר נשא קלד):

כך האדם יתקן הנהגתו עם בני אדם שאפלו שלא ימצא טענה מאלו הנזכרות יאמר כבר היו שעה קדם שלא חטאו והרי אתה שעה או בימים קדמונים היו פשרים ויזכר להם הטובה שעשו בקטנותם ויזכר להם אהבת גמולי מחלב עתיקי משדדים ובזה לא ימצא אדם שאינו ראוי להטיבו ולהתפלל על שלומו ולרחם עליו.

עד כאן הגיע שלש עשרה מדות שבהן יהיה האדם דומה אל קונו שהן מדות של רחמים עליונות וסגולתן כמו שיהיה האדם מתנהג למטה כך יזכה לפתח לו מדה עליונה מלמעלה ממש כפי מה שיתנהג כך משפיע מלמעלה וגורם שאותה המדה תאיר בעולם. ולכך אל ילזו מעיני השכל שלש עשרה מדות אלו והפסוק לא יסוף מפיו כדי שיהיה לו למזכרת כאשר יבא לו מעשה שיצטרך להשתמש במדה אחת מהן יזכר ויאמר הרי דבר זה תלוי במדה פלונית איני רוצה לזוז ממנה שלא תתעלם ותסתלק המדה ההיא מן העולם:

י לחודש

פרק ב - [כמה גופי פעולות שהם עיקר ההנהגה]

עוד, להיות האדם דומה לקונו בסוד מדת הפתר צריך שיהיו בו כמה גופי פעולות שהם עיקר ההנהגה:

הראשונה - הפוללת הכל היא מדת הענוה מפני שהיא תלויה בפתר שהרי היא מדה על כל המדות ואינה מתעלית ומתגאה למעלה אמנם יורדת ומסתפקת למטה תדיר, וזה משני טעמים: האחד שהוא בוש להסתפל בסבתו אלא מאצילו מביט בו תמיד להטיבו והוא מביט בתחתונים. כך האדם צריך שיבוש מלהסתפל לצד מעלה להתגאות אלא תדיר יסתפל לצד מטה להפחית עצמו כל מה שיוכל. והרי המדה הזאת היא תלויה דרך כלל בראש שאין האדם מתגאה אלא בהרמת ראשו כלפי מעלה והעני משפיל ראשו למטה. והרי אין סבלן וענו פאלהינו במדת הפתר שהוא תכלית הרחמים ולא יפנס לפננו שום פגם ולא עון ולא דין ולא שום מדה מונעת מלהשגיח ולהשפיע ולהיטיב תדיר. כך צריך האדם ששום סבה שבעולם לא תמנעהו מלהטיב ושום עון או מעשה בני אדם בלתי הגון לא יפנס לפננו כדי שיעפבהו מלהיטיב לאותם הצריכים טובתו בכל עת ובכל רגע. וכמו שהוא ישב וזן מקרני ראמים ועד ביצי כנים ואינו מבזה שום בריה שאלו יבזה הברואים מפני פחיתותם לא יתקומו בעולם אפלו רגע, אלא משגיח ונותן רחמיו על כלם. כך צריך שיהיה האדם מטיב לכל ולא יתבזה שום נברא לפננו אלא אפלו בריה קלה שפוקלים תהיה מאד חשובה בעיניו ויתן דעתו עליה ויטיב לכל המצטרף אל טובתו, וזו מדה תלויה בפתר בסוד הראש דרך כלל:

יא לחודש

השנייה - מחשבתו תדמה למחשבת הפתר. כמו שאותה החכמה לא תפסק תמיד לחשב מחשבות טובות, והרע לא יפנס בה מפני שהיא רחמים גמורים, ואין שם דין ולא שום קשי כלל, כך האדם תמיד

תהיה מחשבתו פנויה מכל דבר מלער. וכמו שהיא סוד חכמה תורה קדומה, ולא יחסר שם סוד תורה, כן לא יפנה אל שום פניה חוץ ממחשבת התורה ולחשב בגדלות האל ופעולותיו הטובות ולהיטיב וכיזא.

כללו של דבר - לא יפנס זר ובטל במחשבתו, וזו היתה מעלת רבי שמעון וחבריו. והנה פשהפריד רבי יוסי מחשבתו מעט, כמה הוכיחו רבי שמעון בזהר בפרשת ויקהל:

השלישית - מצחו לא יהיה בו קשי כלל, אלא ידמה תמיד למצח הרצון שירצה את הכל אפלו שימצא בני אדם כועסים ירצם וישקיטם ברצונו הטוב, שכן מצח הרצון הוא תמיד רוצה ומרצה הגבורות ומתקנם, אף הוא ירצה הגבורים המתגברים בעצם, והוא ינהלם ברצון טוב וישתף שם חכמה גדולה להשבית הפעם, שלא יעבר הגבול ויקלקל חס ושלום, ויעשה דגמא לרצון העליון שהוא נמשך מן החכמה הנפלאה במצחא דעתיקא ומשם מרצה הכל.

וזה ימשך להיותו תמיד נח לבריות, שאם מדותיו קשות מצד אחד עם בני אדם, לא יתרצו ממנו. וזה טעם המשנה כל שרוח הבריות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו:

הרביעית - שיהיו אצניו נוטות תמיד לשמע הטוב, אמנם שמע שוא או המגנה לא יפנס בהם כלל, כדרך שסוד האצנה העליונה אין שום צעקת דין ולא פגם לשון הרע נכנס שם, כן לא יאזין אלא הטובות והדברים המועילים, ושאר דברים המגבירים פעם לא יאזין אליהם כלל, וכמו שהנחש ודבורו ולשונו אינו נכנס למעלה, כן לא יפנס אליו שום דבר מגנה. והינו "לא תשא שמע שוא" (שמות כג, א) כל שכן שאר המגנה שלא יפנס לאצנו כלל, ולא תהיה קשבת אלא אל הדברים הטובים.

יב לחודש

החמישית - עיניו לא יסתכל בהן כלל בשום דבר מגנה. אמנם תהינה תמיד פקחות להשיג ולרחם על האמללים כפי כחו, וכשיראה בצרת עני לא יעצים עיניו כלל, אלא יתבונן בדעתו עליו כפי כחו ויעורר רחמים עליו בפני שמים ובפני הבריות. ויתרחק מכל השגחה רעה, כדרך שהעין העליונה פקוחה ומסתכלת מיד אל הטוב:

הששית - בחטמו מעולם לא ימצא בו חרון אף כלל, אלא תמיד באפו חיים ורצון טוב ואריכות אף, אפלו לאותם שאינם הגונים. ותמיד רוצה למלאות רצון ולהפיק כל שאלה ולהחיות כל נדפה, ומוציא מחטמו תמיד מחילת עון (והעצרת) [והעברת] פשע, ואינו כועס בחטא לו, אלא מתרצה תמיד וחפץ חסד לעשות נחת רוח לכל:

השביעית - פניו תהינה מאירות תמיד ויקבל כל אדם בסבר פנים יפות, שכן בכתר עליון נאמר (משלי טז, טו): "באור פני מלך חיים" ואין שום אדם ודין נכנס שם כלל, כן אור פניו לא ישנה וכל המסתכל בהם לא ימצא אלא שמחה וסבר פנים ושום סבה לא תטרידהו מזה כלל:

השמינית - פיו לא יוציא אלא טובה, וגזרת אמרו תורה והפקת רצון טוב תמיד, ולא יוציא מפיו דבר מגנה ולא קללה ולא רגז פעם כלל ולא דברים בטלים, ויהיה דומה לאותו הפה העליון שאינו נסתם כלל, ולא ימנע טוב תמיד, ולכן צריך שלא יחשה מלדבר טובה על הכל ולהוציא מפיו טובה ובכרה תמיד.

הרי אלה שמנה מדות טובות וכלן תחת דגל הענוה שכלן למעלה בפתר באברים העליונים. ובעת שירצה האדם להתקרב למעלה להדמות אליו לפתח מקורותיו אל התחתונים צריך שישתלם בשני פרקים אלו.

מתי צריך להתנהג במדות הכתר

אָמַנְם יִדְעֵנוּ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהִתְנַהֵג בְּאֵלוֹ הַמְדוֹת תָּמִיד, מִפְּנֵי שֵׁישׁ מְדוֹת אַחֲרוֹת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהִשְׁתַּלֵּם בָּהֶן וְהֵן מֵהַגְּבוּרוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, כַּאֲשֶׁר נִבְאָר. אָבֵל יֵשׁ יָמִים יְדוּעִים שֶׁאֵין הַגְּבוּרוֹת פּוֹעֵלוֹת וְאֵין בְּנֵי אָדָם צָרִיכִים אֲלֵיהֶן, לְפִי שֶׁהַכֶּתֶר שׁוֹלֵט בָּהֶם, אוֹ שְׁעוֹת שֶׁהַכֶּתֶר מִתְבַּקֵּשׁ, אִזְ צָרִיךְ שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בְּכָל אֵלֶּה הַמְדוֹת שִׁשְׁכַּרְנוּ.

אָמַנְם שֶׁאֵר הַמְדוֹת עִם הַיּוֹת שֶׁהֵם צָרֶךְ עֲבוּדָה בְּשִׁעְתָּן, אֵין עֵת עֵתָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁאִזְר הַכֶּתֶר מְבִטְלָן. וְכֵן הוּא לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן הַמְדוֹת הַקְּשׁוֹת, כְּגוֹן שִׁבְתַּת שֶׁהָעוֹלָם מִתְתַּקֵּן בְּסוּד עֲנֵג וְאֵין דְּנִין בְּשִׁבְתַּת, אִזְ יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמְדוֹת אֵלוֹ כֻּלּוֹ, כְּדִי לְפַתַּח הַמְקוֹרוֹת הָעֲלִיוֹנִים. שֶׁאֵלוֹ יִכּוֹן בְּכַוְנָתוֹ אֶל אוֹרוֹת הַכֶּתֶר בְּתַפְלוּתוֹ וְהוּא יִפְעַל בְּפִעְלוֹתָיו בְּהַפְּךָ, הַיֵּאָרֵךְ יִפְתַּח מְקוֹר הַכֶּתֶר, וְהָרִי הוּא דוֹחֵהוּ מִמֶּשׁ בְּמַעֲשָׂיו. וְהָרִי הַדְּבָרִים קָל וְחֹמֶר, אִם הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת מְגַבְּרוֹת הַדְּיָנִים הַקְּדוּשִׁים וְהַכַּעַס, הַקְּדוּשׁ לֹא יִשְׁרֵה הַכֶּתֶר בָּהֶן, אִם הָאָדָם יִגְבִּיר הַכַּעַס הַחִיצוֹנִי אֶפְלוֹ יִהְיֶה לְשֵׁם שְׁמַיִם, כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִשְׁרֵה הַכֶּתֶר וְאוֹרוֹ עָלָיו. וְיֵמָּה גַּם שֶׁהוּא בָּא לְעוֹרְרוֹ עַל הַמְדוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, וְהֵן אוֹמְרוֹת כִּמָּה עֲזוּת פָּנִים יֵשׁ בּוֹ, אֵין אוֹר הַכֶּתֶר מִתְגַּלֶּה בְּנֹו, מִפְּנֵי דִינָו הַקְּדוּשׁ וְהַטְּהוֹר, וְהוּא רוֹצֵה לְגַלוֹתוֹ מֵלֹא כַּעַס וּפְעֻלוֹת מְגַנּוֹת חֲצוֹנוֹת.

לְכָךְ צָרִיךְ הָאָדָם בְּיָמִים טוֹבִים וּבְשִׁבְתוֹת וּבְיָוִם הַכַּפּוּרִים וּבְשִׁעְתַּת הַתְּפִלָּה וּשְׁעוֹת עֶסֶק הַתּוֹרָה שֶׁאֵין שְׁעוֹת הַגְּבוּרוֹת, אֲלֹא שְׁעוֹת גְּלוֹי הַרְצוֹן הָעֲלִיוֹן, לְכוֹנֵן דְּעוֹתָיו בְּמְדוֹת הָאֵלוֹ כֻּלּוֹ. וְשֶׁאֵר שְׁעוֹת יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמְדוֹת הַנְּשִׂאוֹת לְעַבּוֹדָת ה', לֹא הַמְּגַנָּה מֵהֶן, שֶׁאֵין לוֹ עֵת לְשִׁלוֹט בְּאָדָם אֲלֹא לְרַעְתּוֹ, כַּאֲשֶׁר נִבְאָר. וְאִזְ כַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמְדוֹת אֵלוֹ יִהְיֶה נְכוֹן וּבְטוֹחַ שִׁיפְתַּח הַמְקוֹרוֹת הָעֲלִיוֹנִים.

לְפִיכָךְ צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַרְגִיל עֲצָמוֹ בְּאֵלוֹ הַמְדוֹת מְעַט מְעַט, וְהַעֲקִרִית שִׁיתַּפֵּס, שֶׁהִיא מִפְתַּח הַכָּל - הָעֲנוּהָ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא רֹאשׁ לְכָל, בְּחִינָה רֵאשׁוֹנָה בְּכֶתֶר, וְתַחְתֶּיהָ יִכְלַל הַכָּל.

וְהִנֵּה עֵיקַר הָעֲנוּהָ הוּא שֶׁלֹּא יִמְצָא בְּעֲצָמוֹ עֶרְךָ כֻּלּוֹ, אֲלֹא יִחְשַׁב שֶׁהוּא הָאֵין, וְכִמְאֵמר הָעֲנִיו (שְׁמוֹת טז, ז): "וְנַחֲנוּ מָה כִּי תִלְנִי עָלֵינוּ". עַד שִׁיְהִיָּה הוּא בְּעֵינָיו הַבְּרִיָּה הַשְּׁפֵלָה שֶׁבְּכָל הַנְּבִרָאִים, וּבְזוֹי וּמְאוּס מְאֹד. וְכַאֲשֶׁר יִיגַע תָּמִיד לְהַשִּׁיג הַמְּדָה הַזֹּאת, כֹּל שֶׁאֵר הַמְדוֹת נִגְרְרוֹת אַחֲרֶיהָ. שֶׁהָרִי הַכֶּתֶר הַרֵאשׁוֹנָה אֲשֶׁר בּוֹ, שֶׁנִּרְאָה עֲצָמוֹ לְאֵין לְפָנָי מְאֻצִּילוֹ, כִּן יִשִּׁים הָאָדָם עֲצָמוֹ אֵין מִמֶּשׁ, וְיִחְשַׁב הָעֲדָרוֹ טוֹב מְאֹד מִן הַמְּצִיאוֹת, וּבְזֶה יִהְיֶה לְנִכַח הַמְּבַזִּים אוֹתוֹ כֹּאֵלוֹ הַדִּין עִמָּהֶם, וְהוּא הַנְּבִזָּה אֲשֶׁר עָלָיו הָאֲשָׁם, וְזוֹ תִהְיֶה סִבַּת קִנְיַן הַמְדוֹת הַטּוֹבוֹת:

עצות להרגיל עצמו בענוה

וְאֵנִי מְצָאֵנִי תְרוּפָה לְהַרְגִיל הָאָדָם עֲצָמוֹ בְּדְבָרִים אֵלוֹ מְעַט מְעַט, אֶפְשָׁר שִׁיתַּרְפֶּה בָּהּ מִחֲלֵי הַגְּאָוָה וְיִפְנֵס בְּשִׁעְרֵי הָעֲנוּהָ וְהוּא תַחְבֹּשֶׁת הַנְּעֻשָׂה מְשִׁלְשָׁה סָמִים:

הָאֶחָת - שֶׁיִּרְגִיל עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת בּוֹרַח מִהַכְּבוֹד כֹּל מָה שִׁיּוּכַל. שֶׁאִם יִתְנַהֵג שִׁיכְבְּדוּהוּ בְּנֵי אָדָם, יִתְלַמַּד בָּהֶם עַל צַד הַגְּאָוָה, וְיִתְרַצָּה הַטְּבַע תָּמִיד בְּכָךְ, וּבִקְשֵׁי יוּכַל לְהַרְפֵּא.

הַשְּׁנִיָּה - שִׁירָגִיל מַחְשַׁבְתּוֹ לְרֵאוֹת בְּבִזְיוֹנוֹ, וַיֹּאמֶר, עִם הַיּוֹת שֶׁבִּנְי אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים אֶת גְּרִיעוֹתַי מֵה לִּי מִזָּה, וְכִי אֲנִי אֵינִי מְכִיר בְּעֶצְמִי שֶׁאֲנִי נִבְזָה בְּכָף וְכָף, אִם בְּהַעֲדֵר הַיְדִיעָה וְחֻלְשַׁת הַיְכָלָת וּבִזְיוֹן הַמַּאֲכָל וְהַפֶּרֶשׁ הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ וְכִיּוֹצֵא, עַד שִׁיְהִיָּה נִבְזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס.

הַשְּׁלִישִׁית - שִׁיחֶשֶׁב עַל עֲוֹנֹתָיו תָּמִיד וַיְרַצֶּה בְּטֶהְרָה וְתוֹכַחַת וְיִסּוּרִים, וַיֹּאמֶר, מֵה הֵם הַיְסוּרִין הַיּוֹתֵר טוֹבִים שֶׁבְּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִטְרִידוּנִי מֵעֲבֹדַת ה', אֵין חֲבִיב בְּכֵלָם מֵאֵלּוּ שִׁיחֲרִפּוּהוּ וַיְבַזּוּהוּ וַיִּגְדְּפוּהוּ, שֶׁהָרִי לֹא יִמְנָעוּ מִמֶּנּוּ פָחוּ וְאֵנוּ בְּחֻלְאִים, וְלֹא יִמְנָעוּ אֲכִילָתוֹ וּמְלַבּוּשׁוֹ, וְלֹא יִמְנָעוּ חֲזִיוֹ וְחַיֵּי בְּנָיו בְּמִיתָה. אִם כֵּן מִמֶּשׁ יִחְפֹּץ בָּהֶם וַיֹּאמֶר מֵה לִּי לְהִתְעַנּוֹת לְהִסְתַּגֵּף בְּשִׁקִּים וּבְמַלְקוֹת הַמַּחְלָשִׁים כַּחַי מֵעֲבֹדַת ה' וְאֵנִי לוֹקַח אֶתֶּם בְּיָדִי, יוֹתֵר טוֹב אֶסְתַּגֵּף בְּבִזְיוֹן בְּנֵי אָדָם וְחֲרַפְתֶּם לִי, וְלֹא יִסּוּר כַּחַי וְלֹא יִחְלֹשׁ. וּבִזָּה כְּשֶׁיֵּבֵאוּ הַעֲלֵבוֹנוֹת עָלָיו יִשְׂמַח בָּהֶם, וְאִדְרָבָה יִחְפֹּץ בָּהֶם. וַיַּעֲשֶׂה מִשְׁלֵשֶׁת סַמִּים אֵלּוּ תַחֲבֹשֶׁת לְלִבּוֹ וַיִּתְלַמֵּד בִּזָּה כָּל יָמָיו.

טו לחודש

עצות נוספות להתרגל לענוה

ועוד מצאתי משקה טוב מאד אבל לא יועיל המשקה כל כך כמו שיועיל אחר תחבשת הנזכר לעיל, והוא שִׁירָגִיל עֶצְמוֹ בְּשִׁנֵי דְבָרִים:

הָאֶחָד - הוּא לְכַבֵּד כָּל הַנְּבִרָאִים כְּלָם, אַחַר שֶׁיִּפְּרֵי מַעֲלַת הַבּוֹרָא אֲשֶׁר יֵצֵר הָאָדָם בְּחֻכְמָה, וְכֵן כָּל הַנְּבִרָאִים חֻכְמַת הַיּוֹצֵר בָּהֶם, וַיְרַאֶה בְּעֶצְמוֹ שֶׁהָרִי הֵם נִכְבָּדִים מְאֹד מְאֹד, שֶׁנִּטְפַּל יוֹצֵר הַכֹּל הַחֻכֵּם הַנִּנְעָלָה עַל כָּל בְּבִרְיָאָתָם, וְאֵלּוּ יִבְזֶה אֹתָם חֵס וְשְׁלוֹם נוֹגֵעַ בְּכַבּוּד יוֹצֵרָם. וְהָרִי זֶה יְדַמֶּה אֶל חֻכֵּם צוֹרֵף, עֲשֶׂה כְּלֵי בְּחֻכְמָה גְּדוֹלָה וְהָרַאֶה מַעֲשָׂהוּ אֶל בְּנֵי אָדָם, וְהִתְחַיֵּל אֶחָד מֵהֶם לְגַנוּתוֹ וּלְבִזּוֹתוֹ, כִּמְהָ יִגִּיעַ מִהַכְּעַס אֶל הַחֻכֵּם הַהוּא מִפְּנֵי שֶׁמְבַזֵּין חֻכְמַתוֹ בְּהִיּוֹתָם מִבְּזִים מַעֲשֶׂה יְדִיו. וְאֵף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִרַע בְּעֵינָיו אִם יִבְזֶה שׁוֹם בְּרִיָּה מִבְּרִיּוֹתָיו, וְזֶה שֶׁפְּתוּב (תְּהִלִּים קד, כד): "מֵה רַבּוֹ מַעֲשֶׂה ה'". לֹא אָמַר "גְּדוֹלוֹ" אֶלֶּא "רַבּוֹ" לְשׁוֹן "רַב בֵּיתוֹ" (אֶסְתֵּר א, ח) חֲשׁוּבִים מְאֹד, "כְּלָם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ", וְאַחַר שֶׁנִּטְפַּלָה חֻכְמַתָּה בָּהֶם רַבּוֹ וְגִדְלוֹ מַעֲשֶׂיךָ, וְרֵאוּי לְאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן מִתּוֹכָם חֻכְמָה, לֹא בְּזִיוֹן.

הַשְּׁנִיָּה - יְרַגֵּל עֶצְמוֹ לְהַכְּנִיס אֶהֱבַת בְּנֵי אָדָם בְּלִבּוֹ, וְאֶפְּלוֹ הַרְשָׁעִים, כְּאֵלּוּ הָיוּ אֶחָיו וַיִּתֵּר מִזָּה, עַד שֶׁיִּקְבַּע בְּלִבּוֹ אֶהֱבַת בְּנֵי אָדָם כְּלָם, וְאֶפְּלוֹ הַרְשָׁעִים יֵאָהֵב אֶתֶּם בְּלִבּוֹ, וַיֹּאמֶר, מִי יִתֵּן וַיְהִי אֵלּוּ צַדִּיקִים שְׂבִים בְּתִשׁוּבָה וַיְהִי כְּלָם גְּדוֹלִים וְרַצּוּיִים לְמַקּוֹם. כִּמְאֹמֶר אוֹהֵב נֶאֱמָן לְכָל יִשְׂרָאֵל, אָמַר (בְּמִדְבָּר יא, כט): "וְיָמִי יִתֵּן כָּל עִם ה' נְבִיאִים וְגו'", וּבְמָה יֵאָהֵב, בְּהִיּוֹתוֹ מְזַכִּיר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ טוֹבוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם, וַיִּכְסֶּה מוֹמָם וְלֹא יִסְתַּפֵּל בְּנִגְעֵיהֶם אֶלֶּא בְּמַדּוֹת הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם. וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ, אֵלּוּ הָיָה הָעֲנִי הַמְּאוּס הַזֶּה בְּעַל מָמוֹן רַב כִּמְהָ הַיִּיטִי שְׂמִיחַ בְּחֻבְרָתוֹ, כִּמּוֹ שֶׁאֲנִי שְׂמִיחַ בְּחֻבְרַת פְּלוֹנִי. וְהָרִי זֶה, אֵלּוּ יִלְבִּישׁוּהוּ הַלְּבוּשִׁים הַנָּאִים כִּמּוֹ פְּלוֹנִי הָרִי אֵין בֵּינוֹ לְבֵינוֹ הַבְּדֵל, אִם כֵּן לְמָה יַעֲדֵר כְּבָדוֹ בְּעֵינָי, וְהָרִי בְּעֵינָי ה' חֲשׁוּב מִמֶּנִּי, שֶׁהוּא נִגּוּעַ מְדַכָּה עֲנִי וְיִסּוּרִים וּמְנַקֶּה מַעֲוֹן, וְלְמָה אֲשַׁנָּא מִי שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב, וּבִזָּה יְהִיָּה לְבָבוֹ פְּנֵה אֶל צַד הַטּוֹב וּמִרְגִּיל עֶצְמוֹ לְחֻשָׁב בְּכָל מַדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁצָּכְרָנוּ.

טז לחודש

פרק ג - האיך ירגיל האדם עצמו במדת החכמה

הִנֵּה הַחֻכְמָה הַעֲלִיוֹנָה פְּרוּשָׁה עַל כָּל הַנְּמַצָּאִים כְּלָם, עִם הַיּוֹתָה נַעֲלָמָת וְנִשְׁגָּבָה מְאֹד, וְעַלֶּיהָ נֶאֱמַר (תְּהִלִּים קד, כד): "מֵה רַבּוֹ מַעֲשֶׂה ה' כְּלָם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ". כִּי רֵאוּי לְאָדָם שֶׁתְּהִיָּה חֻכְמַתוֹ מְצוּיָה בְּכָל וַיְהִיָּה מְלַמֵּד

להועיל לבני אדם לכל אחד ואחד כפי כחו כל מה שיוכל להשפיע עליו מחכמתו ישפיעהו ולא תטרידהו סבה פלל.

שני פנים לחכמה

והנה אל החכמה שני פנים:

הפן העליון הפונה אל הכתר - ואין אתם הפנים מסתכלים למטה אלא מקבילים מלמעלה.

הפן השני התחתון פונה למטה - להשיג בספירות שהיא מתפשטת בחכמתה אליהם.

כך יהיה אל האדם שני פנים:

הפן הראשון - הוא התבודדותו בקונו כדי להוסיף בחכמתו ולתקנה.

השני - ללמד בני אדם מאותה חכמה שהקדוש ברוך הוא השפיע עליו.

וכמו שהחכמה משפעת אל כל ספירה וספירה כפי שעורה וצרכה, כן ישפיע בכל אדם כפי שעור שכלו אשר יוכל שאת והנאות אליו וצרכו. וישמר מלתת יותר משעור שכל המשפיע, שלא תמשו ממונו תקלה, שכן הספירה העליונה אינה מוספת על השעור המגבל במקבל.

יז לחודש

השגחה על צרכי אחרים

ועוד מדרג החכמה להיותה משגחת על כל המציאות מפני שהיא המחשבה החושבת על כל הנמצאות ועליה נאמר (ישעיה נה, ח): "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", וכתוב (שמואל ב יד, יד): "וחשב מחשבות לבלתי ידח ממונו נדח" וכתוב (ירמיה כט, יא): "כי אנכי ידעתי את המחשבת אשר אני חושב עליכם בית ישראל מחשבות שלום ולא רעה לתת לכם אחרית תקוה". כך צריך האדם להיות עיניו פקחות על הנהגת עם ה' להועילם, ומחשבותיו תהיינה לקרב הנדחים ולחשב עליהם מחשבות טובות, כמו שהשכל חשב תועלת הנמצא פלו, כך יחשב הוא תועלת החברים ויתיעץ עצות טובות עם ה' ועם עמו בפרט ובכלל, והיציא מהנהגה הטובה ינהלו אל הנהגה הישרה ויהיה לו כמו שכל ומחשבה לנהגו ולנהלו אל המנהג הטוב והישר, כמחשבה העליונה המישרת האדם העליון.

להשפיע חיים

ועוד החכמה תחיה הפל פדכתיב (קהלת ז, יב): "והחכמה תחיה בעליה" כך יהיה הוא מורה חיים לכל העולם וגורם להם חיי העולם הזה וחיי העולם הבא וממציא להם חיים. זה הכלל יהיה נובע חיים לכל.

להיות כמו אב

ועוד החכמה אב לכל הנמצאות פדכתיב (תהלים קד, כד): "מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית" והן חיים ומתקיימים משם, כך יהיה הוא אב לכל יצוריו של הקדוש ברוך הוא וה' ולישראל, עקר שהם הנשמות הקדושות האצלות משם, ויבקש תמיד רחמים וברכה לעולם, כדרך שהאב העליון רחמן על ברואיו ויהיה תמיד מתפלל בצרת המצרים כאלו היו בניו ממש וכאלו הוא יצאם, שזהו רצונו של הקדוש ברוך הוא כדרך שאמר הרועה הנאמן (במדבר יא, יב): "האנכי הריתי את כל העם הזה פי תאמר אלי שאהו בחיקך", ובזה ישא את כל עם ה' כאשר ישא האומן את היונק, ברועו יקבץ טלאים, ובחיקו ישא, עלות ינהל,

הנִכְחָדוֹת יִפְקֹד, הַנֶּעַר יִבְקֹשׁ, הַנִּשְׁבֵּר יִרְפֹּא, הַנֹּצֵבָה יִכְלֹל, הַאֲבֹדוֹת יִחְזִיר. וּיִרְחַם עַל יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂאֵל בְּסִבֵּר פְּנִים יְפוֹת מִשָּׁאֵם כָּאֵב הַרְחֵמֶן הָעֲלִיּוֹן הַסּוֹבֵל כָּל, וְלֹא יִבּוֹל וְלֹא יִתְעַלֵּם וְלֹא יִקְוֶץ, וַיִּנְהַל לְכָל אֶחָד כְּפִי צָרְפוֹ.

אלו הן מדות החכמה אב רחמן על בנים:

יח לחודש

לרחם על כל הנבראים

עוֹד צָרִיךְ לְהִיּוֹת רַחֲמֵי פְרוּשִׁים עַל כָּל הַנִּבְרָאִים, לֹא יִבְזֶם וְלֹא יִאֲבֹדֵם. שְׁהִרֵי הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה הִיא פְרוּשָׁה עַל כָּל הַנִּבְרָאִים דּוֹמִים וְצוֹמֵחַ וְחֵי וּמְדַבֵּר. וּמִטַּעַם זֶה הִזְהַרְנוּ מִבְּזֵי אוֹכְלִים. וְעַל דָּבָר זֶה רָאוּי, שֶׁכִּמּוֹ שֶׁהַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה אֵינָה מִבְּזָה שׁוֹם נִמְצָא וְהַכֹּל נֶעֱשֶׂה מִשָּׁם כְּדִכְתִּיב "כֹּלֶם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ", כֵּן יִהְיֶה רַחֲמֵי הָאָדָם עַל כָּל מַעֲשָׂיו יִתְבָּרַךְ. וּמִטַּעַם זֶה הָיָה עֲנֵשׁ רַבִּינוּ הַקָּדוֹשׁ עַל יְדֵי שֶׁלֹּא חָס עַל בֶּן הַבְּקָר שֶׁהָיָה מִתְחַבֵּא אֲצֵלוֹ וְאָמַר לוֹ "זֵיל לְךָ נּוֹצְרֵת" (בְּבֵא מִצִּיעָא פּה.) בָּאוּ לוֹ יְסוּרִין, שֶׁהֵם מִצַּד הַדִּין שֶׁהִרֵי הַרַחֲמִים מְגַנִּים עַל הַדִּין, וְכֹאשֵׁר רַחֵם עַל הַחֲלָדָה וְאָמַר "רַחֲמֵי עַל כָּל מַעֲשָׂיו" כְּתִיב, נִצּוֹל מִן הַדִּין מִפְּנֵי שֶׁפָּרַשׁ אוֹר הַחֲכָמָה עָלָיו וְנִסְתַּלְקוּ הַיְסוּרִים. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה לֹא יִבְזֶה בְּשׁוֹם נִמְצָא מִן הַנִּמְצָאִים שֶׁכֹּלֶם בְּחֲכָמָה וְלֹא יַעֲקֹר הַצּוֹמֵחַ אֶלָּא לְצַרְךָ, וְלֹא יִמִּית הַבַּעַל חֵי אֶלָּא לְצוּרְךָ, וַיִּבְרַר לָהֶם מִיָּתֵהּ יָפָה בְּסִכּוּן בְּדוּקָה לְרַחֵם כָּל מֵה שֶׁאֲפָשֶׁר.

זֶה הַכֹּלֵל: הַחֲמֵלָה עַל כָּל הַנִּמְצָאִים שֶׁלֹּא לְחַבְּלֵם תִּלְוִיָּהּ בְּחֲכָמָה, זוֹלָתִי לְהַעֲלוֹתֶם מִמַּעַלָּה אֶל מַעַלָּה, מִצּוֹמֵחַ לְחֵי, מִחֵי לְמְדַבֵּר שֶׁאֵז מִתֵּר לְעַקֹּר הַצּוֹמֵחַ וְלִהְיֵיתִי הַחֵי - לְחַוֵּב עַל מְנַת לְזַכּוֹת:

יט לחודש

פרק ד - האיך ירגיל האדם עצמו במדת הבינה

בינה היא תשובה

וְהוּא לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׂאִין דְּבָר חֲשׁוּב כְּמוֹהָ מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִתְקַנֶּת כָּל פְּגָם, וְכִמוֹ שֶׁדָּרָךְ הַבִּינָה לְמִתְקַן כָּל הַדִּינִים וְלִבְטֹל מְרִירוֹתֶם, כִּי הָאָדָם יִשׁוּב בְּתִשׁוּבָה וְיִתְקַן כָּל פְּגָם. וְיִמִּי שֶׁמְהַרְהֵר תִּשׁוּבָה כָּל יָמָיו גּוֹרֵם שֶׁתֵּאִיר הַבִּינָה בְּכָל יָמָיו וְנִמְצָאוּ כָּל יָמָיו בְּתִשׁוּבָה דְּהִינּוּ לְכֹלֵל עֲצָמוֹ בְּבִינָה שֶׁהִיא תִשׁוּבָה וְיִמִּי חֲזִיו מַעֲטָרִים בְּסוֹד הַתִּשׁוּבָה הָעֲלִיּוֹנָה. וְרֹאֵה כִּי כִמוֹ שֶׁהַתִּשׁוּבָה יֵשׁ בָּהּ שְׂרֵשׁ כָּל הַנִּמְצָאוֹת בְּסוֹד הַיּוֹבֵל וְהִרֵי שְׂרֵשׁ הַחֲצוֹנִים סוֹד נֶהַר דִּינוֹר הַנִּכְלָל בְּקִדְשָׁהּ בְּסוֹד הַגְּבוּרוֹת נִשְׂרֵשׁ שָׁם וְיִתְפָּשֵׁט מִשָּׁם וְיִקְרָא הַתְּפִשֻּׁטוֹת חֲרוֹן אַף וּבְסוֹד "וַיִּרַח ה' אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ" (בְּרֵאשִׁית ח, כא) יִחְזַר הַהַתְּפִשֻּׁטוֹת הַהוּא אֶל מְקוּרוֹ וְיִמְתְּקוּ הַדִּינִים וְיִשְׁקֹט הַחֲרוֹן וְיִנְחַם ה' עַל הָרָעָה, כִּי הָאָדָם בְּסוֹד תִּשׁוּבָתוֹ עוֹשֶׂה סוֹד זֶה.

התשובה טובה גם לרע

שֶׁלֹּא תֵאֵמַר שֶׁהַתִּשׁוּבָה טוֹבָה לְחַלֵּק הַקָּדְשָׁה שֶׁבְּאָדָם, אֶלָּא גַם לְחַלֵּק הָרַע שֶׁבּוֹ, מִתְמַתֵּק כְּעֵין הַמַּדָּה הַזֹּאת. תִּדְעַ שֶׁהִרֵי קִזְנוֹ רַע הָיָה וּמִנְחָשׁ הָיָה וְנִאֲמַר לוֹ (שׁם ד, ז) "הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת" אֵל תִּחְשַׁב מִפְּנֵי שֶׁאֲתָה מִצַּד הָרַע שְׂאִין לָךְ תִּקְנָה, זֶה שֶׁקָּר. הֲלֹא אִם תִּיטִיב וְתִשְׂרִישׁ עֲצָמְךָ בְּסוֹד הַתִּשׁוּבָה שְׂאֵם תִּסְתַּלֵּק שָׁם בְּסוֹד הַטוֹב הַמְשֻׁרֵשׁ שָׁם שֶׁכָּל מֵר עֲלִיּוֹן שְׂרֵשׁוֹ מִתּוֹק וְיָכוֹל לִכְנֹס דְּרָךְ שְׂרֵשׁוֹ וְלִהְטִיב עֲצָמוֹ, וְלָזֶה הַפְּעֻלוֹת עֲצָמוֹ מִטִּיב הָאָדָם וְזִדּוֹנוֹת נֶעֱשׂוּ לוֹ כְּזָכוֹת, כִּי הִנֵּה אֲתֶם הַפְּעֻלוֹת שֶׁעֲשֶׂה הֵיוּ מְקַטְרָגוֹת מִסְטֵרָא דְשִׁמְאָלָא, שֶׁבַּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, הִרֵי מְכַנְּסִים וּמְשֻׁרֵשׁ אוֹתָן הַפְּעֻלוֹת לְמַעַלָּה וְכָל אֲתֶם הַמְקַטְרָגִים אֵינֶם

מתבטלים אלא מטיבין עצמן ומשתרשים בקדושה כעין הטבת קין, והרי אם קין שב בתשובה ונתקן הנה זדון אדם הראשון שבו הוליד את קין - קינא דמסאבותא, הנה נחשב לו זכות, בסוד "ברא מזכה אבא" (סנהדרין קד). אמנם לא רצה לשוב, ולכן כל סטרא דשמאלא נמשך משם, וכל ענפיו עתידין להתמתק והם שבים ומתמתקים, והינו ממש מן הטעם שפרשנו, שהאדם משריש בעצמו סוד הרע וממתקו ומכניסו אל הטוב. לפיכך האדם מטהר יצר הרע ומכניסו אל הטוב והוא משתרש בקדושה למעלה.

וזו היא מעלת התשובה שהאדם יתנהג בה, צריך ששכל יום יום יהרהר בה ויעשה תשובה בצד מה כדי שיהיו כל ימיו בתשובה:

כ לחודש

פרק ה - כיצד ירגיל האדם עצמו במדת החסד

העקר - אהבת ה'

עיקר פניסת האדם אל סוד החסד הוא לאהב את ה' תכלית אהבה שלא יניח עבודתו לשום סבה מפני שאין דבר נאהב אצלו כולל לערוך אהבתו יתברך, ולזה יתקן תחלה צרכי עבודתו ואחר כך המותר יהיה לשאר הצרכים, ותהיה האהבה הזאת תקועה בלבו בין יקבל טובות מאת הקדוש ברוך הוא ובין יקבל יסורין ותוכחות יחשבים לאהבה לו כדכתיב (משלי כז, ו): "נאמנים פצעי אוהב", וכדכתיב (דברים ו, ה): "ובכל מאדך ופרשו (ברכות נד). "בכל מדה ומדה וכו'" כדי לכלל כל המדות בחסד ונמצא סוד הנהגתו מהמלכות ועם היות שהיא פועלת דין היא קשורה בחסד, והינו מדת נחום איש גם זו שהיה אומר "גם זו לטובה", רצה לקשרה תמיד בצד החסד הנקרא טוב והיה אומר גם זו שגוראה שהיא בשמאל קשורה בגבורה אינו אלא לטובה היא קשורה בחסד והיה שם דעתו אל צד הטוב במדה ההיא ומסתיר דיניה. וזו היא הנהגה גדולה להקשר בחסד תמיד.

ובתקונים פרשו (בהקדמה) "איזה חסיד המתחסד עם קונו". לפי שגמילות חסדים שאדם עושה בתחנות צריך שיכנון בה התקון העליון דגמתו, והוא שגומל חסד עם קונו.

מהחסד בבני אדם ילמד החסד עם קונו

ועתה צריך לדעת כמה הן מדות גמילות חסדים בבני אדם, וכלם יעשה עם קונו למעלה אם ירצה לקנות מדת החסד, ולזה נאמר כי מדות גמילות חסדים הם אלו:

ראשונה - בלדת האדם צריך לגמל עמו כל תקונו למזונו.

אם כן יעלה בדעתו עת לדת הבינה - התפארת. ויהי בהקשתה בלדתה מצד הדין חס ושלום, יצא התפארת לצד הגבורות ולדתה בקשי, צריך לתקן שם כל האפשר שתהיה לדת התפארת לצד הימין כדי שיצא הולד בלי מום כולל כדאמרין "ותוציא לאור משפטינו קדוש" דהינו שיוציא התפארת משפט לצד האור שהוא הימין והיה קדוש ונבדל מן הגבורות, ובזה נכלל היותו מכון במעשיו לקושרו תמיד בחסד ולהוציא מן הבינה בצד החסד ויצא הולד מזרז ומלבן וכמעט בזה נכלל כל אזהרה שבתורה כדי שלא יעוררו הגבורות תגברת הדינים שם והיה קשי בלדתה חס ושלום.

כא לחודש

שנייה - למול את הולד הינו לעשות פתקוני מצותיו.

שָׁפַל אֵיזָה צַד קָלְפָה וְעָרְלָה הַמְטַפֶּלֶת אֶל הַיְסוּד יְמוּל אֶתְּהָ וְיִרְדֹּף אַחֲרַי כָּל אַתֶּם הַגּוֹרְמִים שֶׁם עָרְלָה וְיַחְזִירִם בְּתַשׁוּבָה, בְּאִפְּן שֶׁבְּהִיּוֹתוֹ מִלְּאֵת עָרְלַת לְבָבְם גּוֹרֵם שִׁיְהִיָּה הַצְּדִיק הָעֲלִיּוֹן בְּלִי עָרְלָה וְיַעֲמֹד בְּחִזְקָה לְתַקֵּן כָּל הַדְּבָרִים הַגּוֹרְמִים שֶׁם עָרְלָה, וְלִזְהָ פְּנִיחַס כְּשֶׁמֶל עָרְלַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל זָכָה אֶל כְּהִנָּה מִפְּנֵי שֶׁגָּמַל חֶסֶד עִם קוֹנוֹ בְּסוּד הַמִּילָה שֶׁמֶל הַיְסוּד מְאוֹתָהּ עָרְלָה זָכָה אֶל הַחֶסֶד. וְכֵן מִזֶּה יִלְמַד אֶל כָּל שְׂאָר מִדוֹת הַחֶסֶד.

שְׁלִישִׁית - לְבַקֵּר חוֹלִים וּלְרַפְּאוֹתָם.

כִּי יְדוּעַ שֶׁהַשְּׂכִינָה הַיָּא חוֹלַת אֶהְבָּה מִהַיְחוּד כְּדַכְתִּיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ב, ה) וּרְפּוֹאֲתָהּ בְּיַד הָאָדָם לְהֵבִיא לָהּ סִמָּנִים יָפִים כְּדַכְתִּיב (שָׁם) "סִמָּכּוֹנֵי בְּאֵשׁוֹת רְפּוֹדוֹנֵי בְּתַפּוּחִים" וּפְרָשׁוֹ בְּתַקּוּנֵים (דף טו:). שֶׁסּוּד אֲשִׁישׁוֹת הַיְנֵנו כָּל הַדְּבָרִים הַנִּקְשָׁרִים בְּמַלְכוּת, בְּאֵשׁ י' חֶסֶד, וּבְאֵשׁ ה' גְּבוּרָה, בְּשִׁנֵּי זְרוּעוֹת וְשָׁם הַיָּא נִסְמָכַת עֲלֵיהֶם וְיָמִי שֶׁעוֹשֶׂה זֶה סוּמָן הַחוֹלָה בְּחִלּוֹ.

הַשְּׂנִי, "רְפּוֹדוֹנֵי בְּתַפּוּחִים" פְּרוּשׁ לְקִשְׁרָה בֵּין נֶצַח וְהוּד שֶׁשָׁם הַיָּא רְפִידָתָהּ בְּהִיּוֹתָהּ חָזָר וְסוּמָק כְּתַפּוּחִים הִלְלוּ שֶׁגּוֹנֵיָהֶם מְזוּגִים מִצַּד הַחֶסֶד. וְצָרִיף לְבַקֵּרָה וְלִזְכֹּר אֶתְּהָ וְלַחֲלוֹת פְּנִיָּה שֶׁתִּקְבַּל מֵאֲכָל וּמִשְׂקָה מִהַשְּׂפַע הָעֲלִיּוֹן שֶׁהַיָּא מוֹנַעַת עֲצָמָה מִמֶּנּוּ, וְתִקְצֵר נִפְשָׁה בְּעַמֶּל יִשְׂרָאֵל. כְּדָרָךְ שֶׁהוּא בְּחוֹלִים הַגְּשָׁמִיִּים, כִּי צָרִיף בְּחוֹלִים הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁהַיָּא חוֹלָה כְּדָאֲמָרָן. וְהוּא חוֹלָה דְּנַע מְאִתְרִיָּה - עֲלָמָא דְּאִתִּי בִּינָה, וְנָד אֲבִתְרָה בְּעֲלָמָא דִּין כְּדַכְתִּיב (מְשָׁלִי כז, ח): "כְּצַפּוֹר נוֹדֶדֶת מִן קִנָּה" שֶׁהַיָּא הַשְּׂכִינָה "כֵּן אִישׁ נוֹדֵד מִמְּקוֹמוֹ", וְנִטִּיר לָהּ וְאוֹמֵר דְּלֵא יִתֵּיב לְאִתְרִיָּה עַד דְּיִחְזִיר לָהּ לְאִתְרָהּ, הַנָּה גַם הוּא מַחֲלָל מִפְּשָׁעֵנוּ מְדַפָּא לְרִצּוֹנוֹ מִעוֹנֵתֵינוּ וּרְפּוֹאֲתַת שְׂנִיָּהֶם בְּיַדֵּינוּ. וְרָאוּי לְבַקֵּרָם וְלִהְיֵמִין צְרִיכֵיהֶם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת.

רְבִיעִית - לְתַת צְדָקָה לְעֲנִיִּים.

וְדַגְמָתָם יְסוּד וּמַלְכוּת. וְהַצְּדָקָה הָרְאוּיָה אֲלֵיהֶם פְּרָשׁוֹ בְּתַקּוּנֵים (תַּקּוּן י"ח, דף ל"ג). לְקַיֵּם צ' אֲמִנִּים ד' קְדָשׁוֹת ק' בְּרִכּוֹת ה' חֲמִשִּׁי תוֹרָה, בְּכָל יוֹם. וְעַל דְּרָךְ זֶה כָּל אֶחָד כָּפִי כַחוֹ יִמְשִׁיף צְדָקָה מִתַּפְּאֶרֶת לְעֲנִיִּים הִלְלוּ וְיִזְמִין אֲלֵיהֶם "לְקִט" מִהַסְּפִירוֹת כָּלָם, "שְׂכָחָה" מִסּוּד הָעֲמֹר הָעֲלִיּוֹן שֶׁהַיָּא בִּינָה "וּפִאָה" מִבְּחִינַת הַמַּלְכוּת עֲצָמָה שֶׁהַיָּא פִּאָה לְשֶׂאֶר הַמִּדּוֹת, וּכְתִיב (וַיִּקְרָא יט, י): "לְעֲנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם" שֶׁאֲפִילוֹ הַתַּפְּאֶרֶת גַּר לְמִטָּה בְּמַלְכוּת, וְצָרִיף לְתַת לוֹ מֵאֵלּוֹ הַתַּקּוּנִים, וְכֵן מַעֲשֵׂר עֲנִי לְהַעֲלוֹת הַמַּלְכוּת שֶׁהַיָּא מַעֲשֵׂר אֶל הַיְסוּד הַנִּקְרָא עֲנִי וְאֵם יִקְשָׁרְנָה בְּתַפְּאֶרֶת יִתֵּן מִן הַמַּעֲשֵׂר אֶל הַגֵּר. וְכַמָּה תַּקּוּנִים נִכְלָלִים בְּזֶה.

כב לחודש

חֲמִישִׁית - הַכְּנָסַת אוֹרְחִים.

הֵם הַתַּפְּאֶרֶת וְהַיְסוּד לְתַת לָהֶם בֵּית מְנוּחָה שֶׁיִּנּוּחוּ בָּהּ דְּהַיְנֵנו הַמַּלְכוּת, כִּינֵן שֶׁהֵם הוֹלְכֵי דְרָכִים בְּסוּד הַגְּלוּת לְחַזֵּר עַל אֲבֹדָתָם צָרִיף לְהַכְנִיסָם שָׁם. וְלִפִּי הַמַּתְבָּאָר בְּדִהָר (וַיִּרָא, ח"א קטו:). שֶׁזֶה הַמַּצָּוָה מִתַּקְיָמַת בְּהוֹלְכֵי עַל דְּרָךְ שִׁיחוֹ, שֶׁהֵם הַמַּתְגַּרְשִׁים מִבֵּיתֵיהֶם לְעַסֵּק בְּתוֹרָה שֶׁגּוֹרְמִים שִׁיְהִי הָאוֹרְחִים עוֹסְקִים בְּצָרְכֵי הַמַּלְכוּת. וְכֵן כָּל הָעוֹשֶׂה יְחוּד אֶל הַתַּפְּאֶרֶת בְּמַלְכוּת מִבְּחִינָה אַחֶרֶת וְקוֹבַע מְקוֹם לְתוֹרָתוֹ, גּוֹרֵם שֶׁהַתַּפְּאֶרֶת יַעֲשֶׂה מְלוֹנוֹ בְּמַלְכוּת. וְכֵן פְּרָשׁוֹ בְּתַקּוּנֵים (בְּהַקְדָּמָה) וְאֶל הָאוֹרְחִים צָרִיף לְהַכִּין אֲכִילָה שְׂתִיָּה לְוָיָה, דְּהַיְנֵנו שֶׁצָּרִיף לְהַכְנִים הַתַּפְּאֶרֶת וְהַיְסוּד אֶל הַמַּלְכוּת וְלְתַת לָהֶם שָׁם "אֲכִילָה" מִעֵין "בְּאִתִּי לְגַנִּי אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבִשִּׁי" (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, א) שֶׁהוּא שֶׁפַּע רָאוּי לְהַנְהִיגָה הַתַּחְתּוֹנָה הַמַּתְפַּשְּׁטֵת מִצַּד הַגְּבוּרָה הַמְּתוּקָה. וְ"שְׂתִיָּה" מִעֵין "שְׂתִיָּתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי" שֶׁהוּא שֶׁפַּע פְּנִימִי מִן הַיָּין הַמְּשֻׁמֵּר וּמִסּוּד הַחֲלָב הַמַּתְמַתֵּק לְקִשְׁר הַתַּפְּאֶרֶת וְהַמַּלְכוּת - יַעֲקֹב וְרַחֵל, וְהַגְּבוּרָה בְּנֶצַח אוֹ בְּהוּד כִּי כֵן פְּרָשׁוֹ בְּרַעֲיָא מִהַיְמָנָא (וַיִּקְרָא, דף ד.ד.).

וה"לויה" להביא עצמו ונשמתו שם עמהם בדיוקן עליון ללוותם שם. עוד להביא שאר הספירות שם עמהם לעשות להם לוויה טובה. וכמה דברים נכללים בתקונו זה.

כללו של דבר, ישתדל בצורך הדיוט ויכונן ברמיזתו ומבטח הוא שיעשה למעלה פיוצא בו אחר שיהיה בקי בסודות. ומה טוב להזכיר בפיו רמיזת פונתו הנכונה בשעת מעשה לקיים "בפיו ובלבבו לעשותו" (דברים ל, יד).

ששית - עסק החי עם המת.

ודבר זה היאך יתיחס למעלה קשה מאד, כי הוא סוד הספירות שהם מתעלמות ומסתלקות אל נרתיקן למעלה כמה צריך לתקנו להרחיץ מכל חלאת עון ולהלביש לבנים לבוני הספירות באור המעשה הטוב, להתעלות בסוד אחד לקשרם למעלה ולשאת אתם על הפתך סוד עלוי הספירות אחת אל אחת עד שיתעלו למעלה מהפתך שהוא תחלת חבור הזרוע בגוף, ולמעלה מזה הוא סוד ההעלם שאין השגה בו. ויכונן בסוד הקבורה לפסוק (דברים לד, ו): "ויקבר אתו בגי" דמתרגמינן בתליסר מכילין דרחמי, שהן נובעות בפתך בבחינותיו הפנות למטה לרחם בתחתונים, ומשם יעלה הנקבר אל העדן העליון חכמה שפפתה, וצריך התישבות הדעת בזה מאד.

כג לחודש

שביעית - הכנסת פלה לחפה.

ובזה נכללים כל צרכי היחוד שפל התפללות והיחודים הם סוד הכנסת פלה לחפה, ועקרה בסוד התפלה מכמה מדרגות זו אחר זו: קרבנות, זמירות, תפילה מישוב שבה קריאת שמע וברכותיה, אחר כך תפלה מעמד ושאר תקוניים הבאים אחריהם, הפל גמילות חסד אל החתן והפלה לפקח על צרכיהם, ותקוני זואגם.

שמנית - הבאת שלום בין אדם לחברו.

שהם התפארת והיסוד, לפעמים יתרחקו זה מזה וצריך להשלימם ולתקנם שיהיו שוים ונקשרים יחד באהבה וחבה וזה על ידי כשרון המעשה הטוב שפאשר יהיה היסוד נטה אל השמאל והתפארת אל הימין, אז הם נגדיים זה לזה עד שהיסוד יטה אל הימין כמוהו, וכאשר חס ושלום יש איזה פגם של עון בעולם אז יש שנאה ונגדיות בין שניהם ואין יחוד נקשר בין הספירות כלל. ועל דרך זה יהיה גם כן בין כל שתי ספירות שהם ימין ושמאל, בין החכמה והבינה או בין החסד והגבורה או בין הנצח וההוד, צריך להכניס שלום ביניהם והיניו הבאת שלום בין אדם לחברו וכן בין איש לאשתו דהינו היסוד שלום בין התפארת ומלכות וכל פיוצא בזה מדרכי שלום, הוא גמילות חסדים למעלה:

פרק ו - היאך ירגיל אדם עצמו במדת הגבורה

דע כי כל פעולות התעוררות יצר הרע הם ממש מעוררות הגבורות החזקות, לכך לא יתנועע יצר הרע שלא יעורר גבורה. והטעם שהאדם נוצר בשתי יצירות יצר טוב ויצר הרע, זה חסד וזה גבורה, אמנם פרשו בזה בפרישת בראשית (דף מט.) שייצר טוב נברא לאדם עצמו לצרכו, ויצר הרע לצרכו אשתו. ראה כמה מתוקים דבריו הרי התפארת בעל החסד נטה אל הימין, וכל הנהגותיו בימין - יצר טוב. והנקבה שמאלית וכל הנהגותיה בגבורה אם כן ראוי שלא יתעורר יצר הרע לתועלת עצמו שהרי מעורר אדם העליון בגבורה ומאבד העולם. אם כן כל מדות שיעורר האדם לעצמו לצד הגבורה ויצר הרע פוגם האדם העליון, ומכאן ראה כמה מגנה הפעס וכל פיוצא בו שהוא מגביר הגבורות הקשות, אמנם יצר הרע צריך להיות קשור

ואסור לבלתי יתעורר לשום פעלה שבפעולם מפעלות גופו לא לחמוד ביאה ולא לחמדת ממון ולא לצד פעם ולא לצד כבוד כלל.

אמנם לצרף אשתו יעורר יצרו בנחת לצד הגבורות המתקנות כגון להלבישה, לתקן לה בית, ויאמר הרי בזה שאני מלבישה אני מתקן השכינה, שהיא מתקשטת בבינה שהוא גבורה דכליל כולהו גבורות והן מתמתקות בהמון רחמיה. לפיכך כל תקוני הבית הם תקוני השכינה שהיא מתמתקת מצד יצר הרע הנברא לעשות רצון קונו לא זולת, לפיכך לא יכנו האדם בו שום הנאה של פלוגם אלא כשאשתו מתנאה לפניו בדינה נאה יכנו לתקוני שכינה שהיא מתתקנת בגבורות השמאליות הטובות שמשם העשר והפבור. ומצד זה יעורר היצר הרע לאהבתה, ואז יכנו אל השמאל המתעורר לקרבה בסוד "שמאלו תחת לראשי" (שיר השירים ח, ג) אינה מתקשרת תחלה אלא מצד השמאל ואחר כך "וימינו תחבוקני" יכנו למתקן כל אתם התקונים ביצרו הטוב, ולתקן אתה ממש לשמחה בדבר מצוה לשם היחוד עליון הרי המתקן כל הגבורות ותקנם בימין, ודרך זה יהיה לכל מיני חמדה הבאים מצד יצר הרע יהיה עקרים לתקוני האשה אשר הוכיח ה' לו לעזר כנגדו, ויהפך כולם אחר כך לעבודת ה', לקשרם בימין:

כד לחודש

פרק ז - היאך ירגיל האדם עצמו במדות התפארת

אין ספק שמדת התפארת הוא העסק בתורה, אמנם צריך זהירות גדול שלא יתגאה אדם בדברי תורה שלא יגרם רעה גדולה, שהרי כמו שהוא מתגאה כך גורם שמדת התפארת שהיא התורה תתגאה ותסתלק למעלה חס ושלוש אלא כל המשפיל עצמו בדברי תורה גורם אל התפארת שתרד ותשפיל עצמה להשפיע למלכות. והרי למטה מהתפארת ארבע ספירות ולהן שלש מדות:

ראשונה - המתגאה על תלמידים גורם שהתפארת יתגאה ויתעלה מעל נצח והוד שהם למדי ה' תלמידי התפארת, והמשפיל עצמו ומלמדה באהבה, גם התפארת ישפיל עצמו אל תלמידיו וישפיעם, לפיכך יהיה האדם נוח לתלמידיו וילמדם באשר יוכלון שאת, והתפארת בזכותו ישפיע בלמודי ה' כפי בחינתם הראויה אליהם.

שנית - המתגאה בתורתו על העני ומבזה אותו, כהוא עובדא דאליהו שנדמה לרבי שמעון בן אלעזר כעני מלצר, נבזה ונמאס, להכשילו, שזחה דעתו עליו וגנה את העני והוא הוכיח על פניו מומו (תענית כ.), כי המתגאה על העני גורם שהתפארת יתגאה על היסוד ולא ישפיע בו, ואם תהיה דעתו של חכם מישבת עליו עם העני אז התפארת ישפיע ביסוד. לפיכך יחשב העני מאד אצל החכם ויקרבהו, וכך יחשב למעלה היסוד אצל התפארת ויתקשר בו.

שלישית - המתגאה בתורתו על עמא דארעא שהוא כלל עם ה', גורם שהתפארת יתגאה מעל המלכות ולא ישפיע בה אלא יהיה דעתו מערבת עם הבריות וכל עם הישוב חשובים לפניו, מפני שהם למטה בסוד הארץ וחס ושלוש אם קורא אתם חמורים מורידים אל הקלפות לכך לא יזכה לבן שיהיה בו אור תורה כדאיתא בגמרא (נדרים פא.). אלה יתנהג עמהם בנחת על פי דרכם, כעין התפארת שהיא משפיע למלכות ומנהיגה כפי עניינות דעתה, כי דעתן של נשים קלה (שבת לג:) ובכלל זה שלא יתגאה על כל חלושי הדעת שהם בכלל עפר הארץ. ומפני זה הקדמונים לא היו מתגאים בתורה כעובדא דרב המונא בפרשת בראשית (דף ז.) וכעובדא דרבי חגאי (זהר חלק א' דף קנח.) ובתקונים (סוף תקון כ"ו, דף ע"ב, ב) שהוא סבא דבעו לנשקא ליה פרח, שלא היה רוצה להתגאות בדברי תורה.

כה לחודש

עוד יהיה רגיל בהיותו נושא ונותן בדברי תורה לכוון אל תקוניי שכינה לתקנה ולקשטה אל התפארת דהינו הלכה אל האמת, וזהו מחלקת לשם שמים דהינו חסד וגבורה לבא אל התפארת - שמים, להסכים הלכה עמו. וכל מחלקת שיצא מן השורה הזאת יבדל ממנו כי לא ירצה התפארת להתאחז בחוץ אפלו שיהיה בדברי תורה, אם הוא לקנטר סופה גיהנם חס ושלוש, ואין לה מחלקת שלא יפגם התפארת אלא מחלקת התורה לשם שמים, שכל נתיבותיה שלום ואהבה בסופה.

והאוכל הנאות מדברי תורה פוגם במדה הזאת שהיא קדש ומוציאה אל דברי חול, וכאשר יעסק בתורה להנאת גבוה אשרי חלקו. ועקר הכל הוא לצרף דעתו במבחן המחשבה ולפשפש בעצמו דרך משא ומתן אם ימצא שמץ ערות דבר יחזר בו, ולעולם יודה על האמת, כדי שימצא שם התפארת מדת אמת:

פרק ח - היאך ירגיל האדם עצמו במדות נצח הוד יסוד

תקוני הנצח וההוד בכללות

ואולם בתקוני הנצח וההוד, קצתם משתפים לשניהם וקצתם מיחדים כל אחד לעצמו.

והנה ראשונה צריך לסייע לומדי התורה ולהחזיקם אם בממונו או במעשהו להזמין להם צרכי שמוש והזמנת מזון והפקת כל רצונם שלא יתבטלו מדברי תורה ולהזהר שלא לגנות תלמודם שלא יתפרו מעסק התורה, אלא לכבדם ולהלל מעשיהם הטובים כדי שיתחזקו בעבודה, ולהזמין להם ספרים צרף עסקם ובית מדרש, וכל פיוצא, שהוא חזק וסעד לעוסקי התורה. הכל תלוי בשתי מדות הללו כל אחד פפי כחו המעט הוא אם רב. סוף דבר כל מה שירבה בזה לכבד התורה ולהחזיק בדבור בגופו ובממונו ולעזור לב הבריות אל התורה שיתחזקו בה, הכל נאחז ונשרש בשתי ספירות אלה, מפני שהם נקראים מחזיקים בה ותומכיה.

כו לחודש

עוד צריך העוסק בתורה שילמד מכל אדם נדכתיב (תהלים קיט, ט): "מכל מלמדי השכלתי", כי אין התורה משתלמת אצל רב אחד, וכיון שהוא נעשה תלמיד לכל זוכה להיות מרכבה אל נצח והוד למודי ה' והמשפיע אליו תורה הוא במדרגת תפארת. והרי בהיותו ישב ולומד זוכה אל התפארת שישפיע בנצח והוד והוא במדרגתם ממש.

נצח והוד בפרטות

והנה בהיותו לומד מקרא שהוא מן הימין יש לו יחס פרטי אל הנצח, ובהיותו לומד משנה שהיא מן השמאל יש לו יחס פרטי אל ההוד, והגמרא הפלולה בכל שמביא ראיה לדיני המשנה מן הפתוב הרי זה תקון לשניהם יחד.

תקוני היסוד

ואולם האיה ירגיל האדם עצמו במדת היסוד, צריך האדם להזהר מאד מהדבור המביא לידי הרהור כדי שלא יבא לידי קרי, אין צריך לומר שלא ידבר נבלה אלא אפילו דבור טהור המביא לידי הרהור ראוי להשמר ממנו, והכי דייק לישנא דקרא (קהלת ה, ה): "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך" הזהיר שלא יתן פיו בדבור שמביא להחטיא בשור קדש אות ברית - בקרי. וכתיב "למה יקצר האלהים" וגו', ואם הוא נבלות

הפה, מאי לחטיא, הרי הוא בעצמו חטא, אלא אפילו שהדבור לא יהיה חטא אלא דבור טהור, אם מביא לידי הרהור צריך להזהר ממנו, ולזה אמר "לחטיא את בשורה למה יקצף", ירצה אחר שמחטיא יקצף על אותו קול אפילו שיהיה מתר, כי על ידי פעולה רעה הנמשכת ממנו, חזר הקול והדבור רע. כל כך צריך זהירות לאות ברית, שלא להרהר ולא ישחית.

ועוד צריך להזהר שהיסוד הוא אות ברית הקשית, והקשית אינה דרוכה למעלה אלא לשלח חצים למדת המלכות שהיא מטרה לחץ, שומרת הטפה היורה כחץ לעשות ענף ולשאת פרי, וכשם שמעולם לא ידרוך הקשית העליון אלא לנכח המטרה הנזכרת, כך האדם לא ידרוך הקשית ולא יקשה עצמו בשום צד, אלא לנכח המטרה הראויה, שהיא אשתו בטהרתה שהיא עת הזוג ולא יותר מזה, יפגם המדה הזאת חס ושלום ומאד מאד צריך זהירות, ועקר השמירה בהיותו שומר עצמו מן ההרהור.

כז לחודש

פרק ט - היאך ירגיל האדם עצמו במדות המלכות

להשפיל את עצמו

ראשונה לכלן שלא יתגאה לבו בכל אשר לו, וישים עצמו תמיד כעני ויעמיד עצמו לפני קונו כדל שואל ומתחנן. ולהרגיל עצמו במדה זו אפלו שיהיה עשיר יחשב שאין דבק עמו מפל אשר לו מאומה והוא נעזב צריך לרחמי הבורא תמיד, שאין לו כל דבר אלא הלחם אשר אכל, ויכניע לבבו ויעני עצמו, ומה גם בעת תפלותיו שזו סגלה נפלאה, ולהפך מזה נאמר (דברים ח, יד): "ורם לבבך ושכחת" שהשכחה החזונית מצויה שם. ודוד התנהג במדה זו הרבה שאמר (תהלים כה, טז): "כי יחיד ועני אני", שהרי כל אנשי ביתו כל אחד ואחד צריך להעזר לעצמו, מה כלם אליו אפלו אשתו ובניו מה יעלוהו בהיותו נשפט לפני הבורא או בעת סלוק נשמתו, כלום ילוהו אלא עד קברו. מה הם לו בעת דינו מפתח הקבר ואילך, לפיכך ישפיל ויתקן עצמו בסוד המדה הזאת.

לצאת לגלות

עוד שניה פרשו בספר הזהר (ויקהל, קצ"ח): והיא חשובה מאד, יגלה ממקום למקום לשם שמים, ובזה יעשה מרכבה אל השכינה הגולה. וידמה עצמו הרי אני גליתי והרי כלי תשמיתי עמי, מה יעשה כבוד גבוה שגלתה שכינה וכליה אינם עמה, שחסרו בסבת הגלות. ולזה ימעט בכליו בכל יכלתו כדכתיב (ירמיהו מו, ט): "כלי גולה עשי לך" ויכניע לבבו בגולה ויתקשר בתורה, ואז שכינה עמו, ויעשה לעצמו גרושין ויתגרש מבית מנחתו תמיד כדרך שהיו מתגרשים רבי שמעון וחבריו ועוסקים בתורה. ומה גם אם יכתת רגליו ממקום למקום בלי סוס ורכב, עליו נאמר (תהלים קמו, ה): "שברו על ה' אלהיו", ופרשו בו (שם עמוד א') לשון שבר שהוא משבר גופו לכבוד גבוה.

ליראה את השם

עוד ממדות המלכות מדה חשובה מאד, שער העבודה כלה, והיא ליראה את ה' הנכבד והנורא. והנה היראה מספנת מאד לפגם ולהכנס בה החזונים שהרי אם הוא ירא מן היסורים או מן המיתה או מגיהנם, הרי זו יראת החזונים, שכל פעולות אלו מן החזונים, אמן היראה העקרית ליראה את ה'. והוא שיחשב בשלשה דברים:

האחד - להיות גדלתו של יוצר הכל על כל נמצא

וְהָרִי הָאֵדָם יָרָא מִן הָאָרִי, מִן הַדָּב, מִן הָאֲנָס, מִן הָאֵשׁ, מִן הַמַּפְלֵת, וְאֵלּוּ הֵם שְׁלוּחִים קְטָנִים, וְלָמָּה לֹא יִירָא מִן הַמְּלָךְ הַגָּדוֹל וְיִהְיֶה פֶּחָדוֹ עַל פְּנָיו מִגְדֻלְתּוֹ, וְיֵאמֶר הַיֵּאָף יִחַטֵּא הָאֵדָם הַנִּבְזָה לְאֲדוֹן רַב כְּזֶה וְהָרִי אֵלּוּ הֵיךְ דָּב יֵאכְלֵהוּ, וְאֵלּוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סוֹבֵל עֲלֵבוֹן, מִפְּנֵי זֶה לֹא יִירָא מִפֶּחָדוֹ וְגִדְלָתּוֹ.

הַשְּׁנִי - כַּאֲשֶׁר יְדַמֶּה הַשְּׁגָחַתוֹ תַּמִּיד שֶׁהוּא צוֹפֶה וּמַבִּיט בּוֹ

וְהָרִי הָעֶבֶד יָרָא מִרְבוֹ תַּמִּיד בְּהִיּוֹתוֹ לְפָנָיו, וְהָאֵדָם תַּמִּיד לְפָנֵי הַבוֹרָא וְעֵינָיו פְּקוּחָה עַל כָּל דְּרָכָיו, יִירָא וְיִפְחָד הַיֵּאָף יְרָאנוּ מִבֵּטֵל מִצּוֹתָיו.

הַשְּׁלִישִׁי - הִיּוֹתוֹ שׁוֹרֵשׁ כָּל הַנְּשָׁמוֹת

וְכָל מִשְׁרָשׁוֹת בְּסִפְרוֹתָיו, וְהַחוּטָא פּוֹגֵם הַיֵּכָלוֹ, וְלָמָּה לֹא יִירָא הַיֵּאָף יִהְיֶה הַיֵּכָל הַמְּלָךְ מְלַכְלָךְ מִמַּעֲשֵׂיו הַרְעִים.

הַרְבִּיעִי - יְרָאָה שְׁפָגֵם מַעֲשֵׂיו הֵם דּוֹחִים שְׂכִינָה מִלְמַעְלָה

וְיִירָא הַיֵּאָף יִגְרֵם הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לְהַפְרִיד חֲשֵׁק הַמְּלָךְ מִן הַמְּלָכָה, וְהַיֵּרָאָה שֶׁהִיא כִּיּוֹצֵא בְּזֶה הִיא יְרָאָה הַמִּישְׁרָת הָאֵדָם אֶל תַּקּוּן הַמַּדָּה הַזֹּאת וְהוּא דִּבְקָ בָּהּ.

כח לחודש

לעשות שהשכינה תדבק בו על ידי ההתנהגות עם אשתו

עוֹד זְהִירוֹת הַרְבֵּה צָרִיךְ לַקַּח הָאֵדָם לְעֲצָמוֹ לְעֵשׂוֹת שְׂתֵהֵיךָ שְׂכִינָה דְּבַקָּה עִמּוֹ וְלֹא תִפְרָד מִמֶּנּוּ, וְהִנֵּה הָאֵדָם בְּעוֹד שֶׁלֹּא נִשְׂא אִשָּׁה פְּשִׁיטָא שְׂאִין עִמּוֹ שְׂכִינָה כָּלֵל כִּי עֵקֶר שְׂכִינָה לְאֵדָם מֵצַד הַנִּקְבָּה, וְהָאֵדָם עוֹמֵד בֵּין שְׁתֵּי הַנִּקְבוֹת, נִקְבָּה תַּחְתּוֹנָה גְּשָׁמִית שֶׁהִיא נוֹטֶלֶת מִמֶּנּוּ שְׂאֵר כָּסוֹת וְעוֹנָה, וְהַשְּׂכִינָה הַעוֹמֶדֶת עָלָיו לְבָרְכוֹ בְּכֵלֶם שְׂיִתָּן וְיַחֲזֹר וְיִתֵּן לְאִשְׁתּוֹ בְּרִיתוֹ כְּעֵנִן הַתַּפְּאֶרֶת שֶׁהוּא עוֹמֵד בֵּין שְׁתֵּי הַנִּקְבוֹת, אִימָא עֵילָאָה לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ כָּל הַצָּרָה, וְאִימָא תַּתְּאָה לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ שְׂאֵר כָּסוֹת וְעוֹנָה, חֻסָּד דִּין רַחֲמִים פְּנוּדָע. וְלֹא תִבָּא אֵלָיו שְׂכִינָה אִם לֹא יְדַמֶּה אֶל מִצִּיאוֹת הָעֲלִיּוֹן.

וְהִנֵּה לְפָעֲמִים הָאֵדָם פּוֹרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ לְאַחַת מִשְׁלֹשָׁה סְבוֹת:

ה'א' - לְהִיּוֹתָה נְדָה.

ה'ב' - שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבּוֹדֵל מִמֶּנָּה כָּל יְמֵי הַחֹל.

ה'ג' - שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וְשׁוֹמֵר עֲצָמוֹ מִן הַחֻטָּא.

וּבְזִמְנִים אֵלּוּ הַשְּׂכִינָה דְּבַקָּה וְקִשּׁוּרָה עִמּוֹ וְאִינָה מִנַּחַת אוֹתוֹ, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נֶעְצָב וְנִפְרָד, אֲלֵא לְעוֹלָם אֵדָם שְׁלָם זָכָר וְנִקְבָּה, וְהָרִי שְׂכִינָה מְזַדְדָּגָת לוֹ, צָרִיךְ אֵדָם לְזַהֵר שֶׁלֹּא תִפְרָד שְׂכִינָה מִמֶּנּוּ בְּהִיּוֹתוֹ יוֹצֵא לְדֶרֶךְ, וְיִהְיֶה זָרִיז וְנִשְׁפָּר לְהַתְפַּלֵּל תַּפְּלַת הַדֶּרֶךְ וְלֵאחֹז בְּתוֹרָה, שֶׁבִּסְפָּה זֶה שְׂכִינָה שֶׁהִיא שְׂמִירַת הַדֶּרֶךְ, עוֹמֶדֶת לוֹ תַּמִּיד בְּהִיּוֹתוֹ זְהִיר מִן הַחֻטָּא וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה. וְכֵן בְּהִיּוֹת אִשְׁתּוֹ נְדָה שְׂכִינָה עוֹמֶדֶת לוֹ כְּשֶׁשׁוֹמֵר הַנְּדָה כְּרֵאוּי. אַחַר כֵּן בְּלִיל טְהַרְתָּה אוֹ בְּלִיל שְׁבַת אוֹ בְּבֵאוֹ מִן הַדֶּרֶךְ, כָּל אֶחָד מֵהֶן זְמַן בְּעֵלֶת מִצְוָה הוּא. וְשְׂכִינָה תַּמִּיד נִפְתַּחַת לְמַעְלָה לְקַבֵּל נְשָׁמוֹת קְדוּשׁוֹת, גַּם אִשְׁתּוֹ רֵאוּי לְפָקֵד אֶתָּה וּבְזֶה שְׂכִינָה תַּמִּיד עִמּוֹ, כֵּן פִּרְשׁ בַּזְּהַר בְּפָרְשַׁת בְּרֵאשִׁית (דף מ"ט). הַפְּקִידָה לְאִשְׁתּוֹ צָרִיךְ שְׂתֵהֵיךָ דוֹקָא בְּזְמַן שֶׁהַשְּׂכִינָה בְּמִקּוּמָה, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהִיא

בין שתי זרועות. אָמנם בְּזִמְנוֹ צָרַת הַצָּבוֹר שֶׁאֵין הַשְּׂכִינָה בֵּין שְׁתֵּי זְרוּעוֹת, אָסוּר. וְכֵן פָּרְשׁוּ בַתְּקוּנִים פְּרָשֶׁת בְּרֵאשִׁית (תְּקוּן ס"ט).

לתקן המדות כולם ולקבל על מצות

הַרוּצָה לְהַזְדַּוֵּג עִם בֵּת הַמֶּלֶךְ וְשֵׁלָא תִפְרַד מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם צָרִיךְ תַּחֲלָה שְׂיִקְשֵׁט עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי קִשּׁוּטִים וּמְלִבוּשִׁים נְאִים וְהֵם תְּקוּנֵי הַמְּדוּת הַנִּזְכָּרוֹת כָּלָם. וְאַחַר שֶׁתִּקְוֶן עֲצָמוֹ בַּתְּקוּנָיָהּ כִּכּוֹן לְקַבְּלָהּ עָלָיו בְּהִיּוֹתוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְנוֹשֵׂא עַל מִצְוֹת בְּסוּד פְּנִינַת הַיַּחּוּד תְּמִיד, וּמִיָּד הִיא נִשְׂאֶת לוֹ וְאֵינָה פּוֹרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ. וְזֶה בַּתְּנָאי שְׂיִטְהֵר וְיִקְדֹּשׁ עֲצָמוֹ, וְאַחַר שֶׁהוּא טָהוֹר וְקָדוֹשׁ יִכּוֹן לְקַיֵּם לָהּ שְׂאֵר כְּסוּת וְעוֹנָה שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה דְבָרִים שְׂחָיֵב הָאָדָם לְאַשְׁתּוֹ:

הָאֶחָת - לְהִשְׁפִּיעַ לָהּ בְּכָל מַעֲשָׂיו שֶׁפַּע מִן הַיָּמִין - מְזוּנָה .

הַשְּׂנִיָּה - לְכַסּוֹת עָלֶיהָ מִצַּד הַגְּבוּרָה. שֵׁלָא יִשְׁלְטוּ בָּהּ הַחֲצוֹנִים שֵׁלָא יִהְיֶה צַד יִצָּר הָרַע בְּעֶסֶק מִצְוֹתָיו, כְּגוֹן לְהִנָּאת הַגּוֹי וּלְתַקּוֹת הַכְּבוֹד הַמְּדָמָה וְכִיּוּצָא, שֶׁיִּצָּר הָרַע מִצְוֵי בְּאוֹתָהּ מְצוּנָה וְהִיא בּוֹרַחַת מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲרוּ"ה, אִם כֵּן צָרִיךְ לְכַסּוֹת הָעֲרוּהָ וְלְהַסְתִּירָהּ תְּמִיד שֵׁלָא יִשְׁלֹט בָּהּ. כִּי צַד, כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם בְּלִי חֶלֶק לִיִּצָּר הָרַע. וְכֵן תְּפַלִּין וְצִיצִית הֵם מְגַנְּיִם גְּדוֹלִים בְּעֵדָה שֵׁלָא יִשְׁלְטוּ הַחֲצוֹנִים בָּהּ, וְיִהְיֶה רָגִיל בָּהֶם.

הַשְּׁלִישִׁי - לְיַחֲדָה עִם הַתְּפִאָרַת בְּעוֹנַת קְרִיאַת שְׁמַע, בְּקַבִּיעוֹת עֵתִים לַתּוֹרָה, וּכְשִׁיִּקְבַּע עוֹנָה לְכָל דְּבָר, כִּכּוֹן שֶׁזָּהוּ עוֹנַת הַשְּׂכִינָה בֵּת מְלָךְ, וְיִשׁ רְמָז לְזֶה בַּתְּקוּנִים:

כט לחודש

פרק י - להתחבר עם הספירות לפי הזמן

פֶּרֶשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפִרְשֵׁת בְּרֵאשִׁית (דף יא). יַעֲצָה רַבָּה וְגְדוֹלָה מִן הַתּוֹרָה הִיאָךְ יִתְקַשֵּׁר הָאָדָם בְּקִדּוּשָׁה הָעֲלִיּוֹנָה וְיִתְנַהֵג בָּהּ, וְלֹא יִפְרַד מִן הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת תְּדִיר, וְצָרִיךְ הָאָדָם בְּזֶה לְהִתְנַהֵג כְּפִי הַזְּמַן, רוּצָה לֹמַר לְדַעַת אֵיזוֹ סְפִירָה שׁוֹלֶטֶת וְלְהִתְקַשֵּׁר בָּהּ וּלְעֲשׂוֹת הַתְּקוּן הַמְּתִיחַס אֶל הַמְּדָה הַשׁוֹלֶטֶת.

בלילה יתקשר עם המלכות

וְהַתְּחִיל מֵהַלְלָהּ עֵת שְׂכִיבַת הָאָדָם עַל מִטָּתוֹ, וְהִרִי הַשְּׁלִיטָה הִיא לְלֵלָה מִדַּת הַמְּלָכוּת, וְהוּא הוֹלֵךְ לִישׁוֹן, הַשְּׁנָה הִיא כְּעֵין מִיתָה וְאֵילְנָא דְּמוֹתָא שְׁלֵטָא, מֵה יַעֲשֶׂה, יִתְקַן וְיִקְדִּים לְהִתְקַשֵּׁר בְּסוּד הַקְּדוּשָׁה דְּהֵינּוּ סוּד מִדַּת הַמְּלָכוּת בְּבַחֲיִנַת קְדוּשָׁתָהּ, וְלָזֶה יֵלֵךְ עַל מִטָּתוֹ וְיִקְבֹּל עַל מְלָכוּת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה בְּכוֹנַת הַלֵּב. קָם בְּחִצּוֹת לְלֵלָה יִטוֹל יָדָיו מֵהַקְּלָפָה הַשׁוֹלֶטֶת עָלֶיהֶם וְיַעֲבִיר רַעַה מִבְּשָׂרוֹ וְיִבְרָךְ, וְיִתְקַן הַשְּׂכִינָה בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, וְעַל זֶה נֶאֱמַר עָלֶיהָ (מְשָׁלִי ו, כב): "בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַד עָלֶיךָ" מִן הַחֲצוֹנִים "וְהִקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁיַחֲךָ". וְתִתְקַשֵּׁר עִמּוֹ וְהוּא עִמָּה, וְיִתְעַלֶּה דִּיּוֹקָן נְשִׁמְתּוֹ בְּגוֹן עֵדוֹן עִם הַשְּׂכִינָה הַנִּכְנָסֶת שָׁם עִם הַצְּדִיקִים, וְהַתְּפִאָרַת יָבֵא שָׁם גַּם הוּא לְהִשְׁתַּעֲשַׁע עִם הַצְּדִיקִים וְעִמּוֹ בְּחִבְרָתָם, שֶׁכָּלֶם מְקַשְׁיָבִים לְקוּלוֹ. הִרִי מִמֶּשׁ נִסַּע עִמָּה מֵהַמִּיתָה וְהַשְּׁנָה אֶל סוּד הַחַיִּים הָעֲלִיּוֹנִים וְנִקְשֵׁר בְּסוּד גּוֹן עֵדוֹן וְהַתְּחִיל לְהִתְנַוֵּץ עָלָיו אֹר הַתְּפִאָרַת הַמְּתִנּוּצָץ בְּגוֹן עֵדוֹן עַל הַצְּדִיקִים, וְכֵן פֶּרֶשׁ בְּפִרְשֵׁת תְּרוּמָה (דף קל).

בשחר יתקשר עם מדות שלשת האבות הכלולים בתפארת

השפים ועלה עמוד השחר, התחיל הוא גם פן לבא לכנס לבית הכנסת, וקושר עצמו בשלש אבות. בפתח בית הכנסת אומר "ואני ברב חסדך אבוא" (תהלים ה, ח) וכו', וכולל עצמו בסוד התפארת אדם כלול חסד גבורה תפארת, ונכנס לכנסת מלכות.

ומכון בפסוק בשלש אבות:

"ברב חסדך" - דא אברהם,

"אשתחוה אל היכל קדשך" - דא יצחק, דמסטייה השתחויה לכפף קומתו נגד מדת הדין להיות נדחה מפניה, ואז השעה נדחית מפניו כי ימשך שפע הרחמים מלמעלה עליה למתקה.

"ביראתך" - דא יעקב, דכתיב ביה (בראשית כח, יז).

והרי כלל עצמו בהם במחשבה דבור ומעשה, כי מחשבה שזכרנו היא הפונה, הדבור הוא הפסוק, והמעשה הביאה לבית הכנסת והשתחויתו נגד היכלו.

ל לחודש (לחודש מלא)

המדות שמתקשר בהם במשך היום

קדם תפילה עומד בבית הכנסת, פיו מקור נובע תפילה ויחוד יסוד, מקור הבאר נפתח בבאר שהוא בית הכנסת, ומתקן שכינה בכל יכלת פונתו בתפלתו. יוצא משם, עולה בסוד התורה, ומתקשר בה בסוד מדת יום, ומתנהג עמה כל היום עד שעת המנחה, שמתקשר בגבורה. שהרי בבקר נקשר בחסד בתפלתו, וביום בתפארת בעסק התורה, ובערב בגבורה. וכל זה במדת יום שהוא בא לבית הכנסת ליחד בסוד הגבורה, כדרך שעשה בצד החסד.

ובין זה לזה קושר השכינה עמו בסעודתו, שגומל חסד עם הענייה הזאת, כמו שהיה אומר הלל הגאון (ויקרא רבה לד, ג) "יודע צדיק נפש בהמתו" (משלי יב, י), וזו תהיה פונתו בסעודתו לגמול חסד לנפש בהמה ולקשרה בסוד המזון.

ואחר שעלה לשעת המנחה ונקשר בגבורה, המתין לערב וירד התפארת אל המלכות, והרי הוא עמה בתחלת הלילה קושר עצמו בה ונכנס לבית הכנסת עם הפונה הנזפרת למעלה, וקושר עצמו למטה - תפארת בא לבית מלונו.

יצא מבית הכנסת ייחד עצמו ממש במלכות לבד, בסוד קבלת על מלכות שמים, וזהו תקופתו ביום עם תקופת הספירה, ולעולם דבק באור השולט.

עצה זו עקרה בפרשת בראשית, והשאר מקבץ ממקומות רבים מהזהר. והיא עצה פוללת להתקשר האדם תמיד בקדשה ולא יחסר עטור השכינה מעל ראשו:

תם ונשלם שובח לאל יודע כל נעלם, היום יום ד' י"ב ימים למרחשון, שנת

לא נמצאו ערכי תוכן עניינים. יערב עליו שיחי אנכי אשמח בה: